

Dr. KURUCZ Mihály

PhD. Egyetemi docens

ELTE ÁJTK Agrárjogi Tanszék

Mihály KURUCZ

PhD.,

**Associate professor at Eötvös Lóránd
University's Department of Agricultural
Law**

Translated by: Rita Bajor, Judit Bóhm

*Az agrárjog tárgya fogalma,
alapelvei és rendszere*

I., Az agrárjog tárgya

Az agrárjog tárgyát más jogágakhoz hasonlóan azok az elsajátítási és életviszonyok alkotják, amelyeket az agrárjog rá jellemző és mástól megkülönböztető módon, sajátosan szabályoz. A tárgy meghatározása vezet el a fogalom definiálásához is, hiszen az agrárjog is, mint minden más jogág vizsgálódási tárgyának különössége, vizsgálati és megfigyelési rendszere sajátossága, az általa feltárt törvényszerűségek verifikálhatósága alapján tarthat igényt az önálló megjelenítés igényére.

Az agrárjogi szabályozás alapvető jellemzője, hogy az elsajátítás mozzanatait körülölelő privátautonómiát a legkülönbözőbb módokon korlátozza. E korlátozások tartalmazhatnak tiltást, engedélyhez, bizonyos feltételekhez kötöttséget, konkrét magatartásra kötelezéseket. E korlátozások egyúttal az elsajátítási viszonyok negatív tartalmi meghatározását jelentik, amelyek másfelől az elsajátítási viszonyok körülhatárolását is megadják ezáltal.

A korlátozások egyszerre vagy külön- külön érintik a tulajdon, az elsajátítás belső tartalmi elemeit,

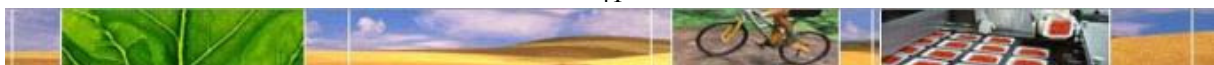
*Agricultural law's subject,
concept, axioms and system*

I., Agricultural law's subject

Similarly to other branches of law, those acquisition and living conditions create the subject of agricultural law, which are ruled characteristic by the agricultural law, in a distinctive and special way. Determination of subject also leads to the concept's definition, because agricultural law – similarly to other branches of law - can also raise a claim to independent presentation by the reason of extraordinariness of the subject of research, researching and studying system's characteristic, and the verification of the revealed regularity.

Essential characteristic of agricultural law's regulation is that, it limits the private autonomy surrounding the acquisition in several ways. These limits can contain prohibition, obligation to permission of some conditions and to concrete acts. In addition, these limits define negative content of the acquisition's conditions, by which they give also the frame of the acquisition.

Limits at the same time or separately deal with property's and acquisition's inner content

és ugyanilyen módon jelennek meg az elsajátítást szabályozó jogviszonyokban is, különösen a tulajdonjog, illetőleg a belőle kiváló önállósuló állagjogok tekintetében. A korlátozások részben kívül esnek a polgári jog terejében és a közjogba tartoznak. Itt a tulajdonjog nemcsak egyesekkel szemben, hanem a közérdek alapján a közösséggel szembeni viszonylatában is kötött, és a közösség, az államhatalom útján, hivatalból - a közigazgatás által - örökös e kötöttség érvényesülése fölött.

A használati és a hasznosítási jogosultságok erőteljes közjogi szabályozása eltérő aszerint, hogy azok a mezőgazdaságilag hasznosított földekre, mint a tevékenység alapjára, tárgyára és eszközére irányulnak, illetőleg a mezőgazdasági termékekre és az élelmiszerekre, mint az agrártevékenység eredményére vonatkoznak.

A használati jog oldalán a korlátozások sora jelenik meg az állategészségügy, növényegészségügy, növényvédelem, állatvédelemre (kártékony állatok, növények irtásán, a hasznos állatok védelmezésén, a vadászati, halászati tevékenységre) vonatkozó előírásokon át, a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek előállítására, forgalomba hozatala kapcsán, a természetes környezet igénybe vétele, használata terhelése és károsítása során.

A mezőgazdasági ingatlanokra és ingókra fennálló használati jogok, az ahhoz szorosan kapcsolódó hasznvételi jogok tekintetében eltérő intenzitású a közérdekű beavatkozások jellege.

A kettős tárgyi struktúra

Az agrárjogi jogviszonyok tárgyának meghatározásakor be kell mutatni azokat a dolgokat is, amelyekre vonatkozóan ezek létrejönnek.

Elsődlegesen az agrárjog tárgyi körét a

elements, and in the same way appear also in legal relations, which regulates acquisition, especially regarding the title of property and the titles deriving from it forming an independent corpus. Limits are partly outside of the field of civil law and belong to public law. Here right to ownership is defined not only against individuals, but also against community because of the public interest also. The community protects the success of these limits through state power officially, and through the administration.

The public law regulating the right of utilization is different as they refer to agricultural utilized land - as the basic, subject and instrument of activity-, or concern agricultural product and foodstuffs - as the result of agricultural activity.

Regarding right to utilization many limits appear through prescriptions relating to animal welfare, plant sanitation, plant protection, animal protection (through extermination of noxious animals, plants, protection of useful animals, activity of fishing and hunting), in connection with producing and marketing of agricultural products and foodstuffs, in the course of natural environment's utilization, use, burden and damage.

The ways of the public interest intervention have different intensity, regarding the agricultural landed property and movables existing right of utilization, and usufruct, which is in close connection with the right to usufruct.

The double structure of the agricultural relations

On defining agricultural legal relations' subject those institutions must be also presented upon which they are based.

Primary the subject of agricultural law are

mezőgazdasági terméket, illetőleg annak feldolgozott tárgyát, az élelmiszert előállító és forgalomba hozó, egységes vezetés alatt álló termelő egység, a mezőgazdasági üzem személyi és vagyoni viszonyai képezik.

Másodlagosan az agrárjog szabályozási tárgya általában a személyeknek, mint jogalanyoknak a mezőgazdasági hasznosítású földekre, illetőleg termőföldekre kiterjedő személyi és vagyoni viszonyai, illetőleg a mezőgazdasági termékekkel és élelmiszerekkel kapcsolatos vagyoni jogviszonyai.

Az agrárjog tárgyát tehát elsődlegesen egy különös jogalany a mezőgazdasági üzemtulajdonosnak, illetőleg üzemhasználónak a mezőgazdasági alaptermék és élelmiszerek előállításával és forgalomba hozatalával kapcsolatos jogviszonyai képezik.

1.1. Az agrárjogi szabályozás tárgyi specifikuma: a mezőgazdasági üzem fogalma

A mezőgazdasági üzem általános és egységes jogi fogalmát nem találjuk a hatályos magyar jogban, hanem csak egyes, különös jogviszonyok szabályozása kapcsán.

A mezőgazdasági üzem fogalma nem elméleti definíció. Az üzem fogalmának szabatos elhatárolására az agrárjognak azért van szüksége, mert bizonyos jogokat csak az üzemnek ad, bizonyos kötelezettségeket csak az üzemre ró. Az agrárjog a mezőgazdasági üzem fogalmának meghatározásakor nem követi sem a közgazdaságtant, sem a közfelfogást, hanem ehelyett sokkal inkább a statisztikai számbavételt és az adójogot.

A *mezőgazdasági üzem* fogalmát három

the agricultural product, the unified managed growing unit - which produces and sales its manufactured products - and agricultural farm's personal and financial issues.

Secondarily the subjects of agricultural law are usually the legal entity's personal and financial issues on agricultural utilized land and arable land, and their financial conditions about agricultural products and foodstuffs.

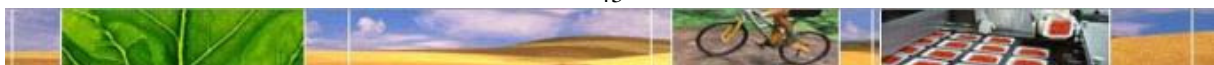
Consequently the subject of agricultural law primary is created by special legal entities', the agricultural farm owner's and user's legal relations on producing and sale of agricultural product and foodstuffs.

1.1. Special subject of agricultural law's regulating: definition of agricultural farm

The general and unified legal definition of agricultural farm can't be found in valid Hungarian law; it is regulated in the individual and special legal relations.

The definition of agricultural law is not a theoretical one. Agricultural law needs the exact definition of farm, because it gives certain rights only to farms and lays certain duties only on farms. The agricultural law follows neither economics, nor public belief during the definition of the agricultural farm's concept, despite it follows much more the law of taxation, and statistical record.

The concept of *agricultural farm* can be examined from three points of view:

szempontból vizsgálhatjuk:

- mint a forgalom tárgyát,
- mint vagyonszösszességet,
- mint jogok és kötelezettségek hordozóját.

Tárgyi értelemben vesszük a mezőgazdasági üzemet, amikor annak átruházásáról, örökléséről, haszonbérbeadásáról, zálogosításáról stb. ... beszélhetünk. A polgári jog szabálya szerint átruházni nemcsak dolgot, hanem jogot is lehet. A mezőgazdasági üzem a forgalom tárgya szempontjából dologösszességként értékelhető kizárólagosan, hiszen jogosultságok, részét nem képezik, azok kívül esnek a dolgok körén. A mezőgazdasági üzem a jövedelmet termelő és foglalkoztatást biztosító szervezet, illetőleg üzleti - gazdálkodói egység technikai oldala.

Fennállásához elengedhetetlen dologi elemeinek jelenléte, így tehát különösen

- termőföldterület minimális mértéke,
- álló- és forgóeszközök (gépek, berendezések, felszerelés, árukészlet, állatok, növények).

Nem elem azonban a biztosított vásárlókör (klientéla, goodwill), egyéb jog és kötelezettség, tartozás és követelés, mint a vagyonszösszességhez kapcsolódó fogalom, amely a vállalathoz sorolható, a mezőgazdasági üzem fogalmán túlnövő tényező.

A tárgyi értelemben vett mezőgazdasági üzemre is alkalmazni kell a polgári jognak a dologra vonatkozó rendelkezéseit. A mezőgazdasági üzemnek, mint dologösszességnek is van gyümölcse, tartozéka, alkotórésze.

Ennek megfelelően dologi jellegétől függően lehet a mezőgazdasági üzemet, mint egészet, vagy annak alkotó elemeit

-elidegeníteni,

- the subject of concept,
- assets,
- entitlement to rights and duties.

We handle the agricultural farm as a fact, when we talk about its inheritance, distraintment, transfer, and rent etc. According to civil law, not only things, but rights also can be transferred. Agricultural farm can be assets from the trade's point of view, however rights are not part of it. Agricultural farm is such an organization, which protects employment, grows income, and it forms the technical side of a business-economic unit.

Agricultural farm needs some material elements, especially:

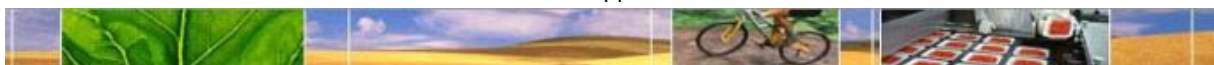
- minimum growth of arable land,
- current assets and fixed assets (machines, set-ups, equipments, stocks, animals and plants).

However, guaranteed customers (clients, goodwill), other rights and duties, assets and liabilities are not part of it, they belong to a company and it is more than the concept of agricultural farm.

To the agricultural farm defined in material fact shall also apply the civil law's rules regarding the material law. Agricultural farm, as a sum of assets, also has fructification, belongings and component.

So agricultural farm could depend on its material character, whether it is:

- alienated,
- inherited,
- given possession (especially leasehold and usufruct),
- provided as security (mortgage, floating charge),

- örökölni,
- használatba adni (pl. különösen haszonélvezetbe, haszonbérletbe),
- biztosítékul adni (jelzálog, floating charge),
- arra végrehajtást vezetni.

Amikor a mezőgazdasági üzemet, mint a forgalom tárgyát tekintjük, akkor választ kell adni arra a kérdésre is, hogy az

- dolog,
- összetett dolog,
- dologösszesség,
- vagy valami más.

A mezőgazdasági üzem nem azonos, de gyakran rokonjelenség a vállalattal. A mezőgazdasági üzem azonban a vállalattal, mint ökonómiai egységgel szemben technikai egységet valósít meg, de nem a vállalattól elkülönülten.

A mezőgazdasági üzem nem azonos, de még csak nem is rokon a céggel. A cég a jogi individualizáció eszköze, a vállalat jogi megjelenítése, a jogok és kötelezettségek, a jogképesség jogi-intézményi előfeltétele. Az üzem nem feltétlenül keletkezik a cégen belül, hiszen lehet olyan cég, amelynek például csak biztosított vevőköre van, de nem bír üzemmel, mint technikai elemmel.

A mezőgazdaságban az üzem dologi összetevői ingatlanok és ingók. Az ingatlanok közül ki kell emelni a termőföldeket és a mezőgazdasági tevékenységhez emelt épületeket, építményeket, kiépített földrészeteket. Az ingók közül a termények, állatok, felszerelések a meghatározóak, ingók esetén a termelési, feldolgozási eljárások a fontosak a szabályozás tárgya szempontjából.

Az állatok körében “hasad” a dologi

or whether

-execution can be carried on it.

When we see agricultural farm as a subject of trade, we have to find an answer to the question, is that

- one material
- composite material,
- sum of assets,
- or anything else.

Agricultural farm is not the same, but often similar to a company. However, agricultural farm, in contradiction to companies as economic units, realizes a technical unit, but not separately from the company.

Agricultural farms are not the same and not similar to firms. Firm is the instrument of legal individualization, legal representation of companies, legal-institutional precondition of rights and duties, and legal capacity. Farm not absolutely derives from firms, because there can be such firm, which has for example just clients, but hasn't got a farm, as a technical unit.

In agriculture the material components of farms are movables and landed property. From landed property arable lands and buildings for agricultural activity must be emphasized. Among movables crops animals, equipments are important, and regarding the regulation's subject the producing and utilization are important.

The material definition in case of animals is broken, while personal right's basis appears referring to the protection of animals because of the agricultural

meghatározás, hiszen éppen az agrárjogi jogalkotás révén jelennek meg a “személyi jog” csírái az állatvédelmi jogalkotás révén, amely az állategészségügyi-növényegészségügyi jogalkotás révén tovább repedezik az élőlények felé. Nem a “beszélő-szerszám” jelentkezik különös dologként, hanem az ember élő környezete “perszonifikálódik”, kifejezve az ember, mint személy függőségét, ezen keresztül az ún. tárgyi világhoz való kapcsolatának átértékelését.

A mezőgazdasági üzem, mint összetett dolog

A dolog fogalmával kapcsolatban is kiindulópont a polgári jog fogalmi meghatározása, illetőleg annak problémája. Ismert, hogy a dolog fogalom alapján kétféle megközelítésben tárgyalt:

- az ún. absztrakt értelmezés, amely szerint minden dolog, ami nem személy, illetőleg mindaz ami jogok tárgya lehet,
- az ún. corporalis értelmezése, amely szerint dolog minden birtokba vehető, megragadható, fizikai valójában létező testi tárgy.

A dolog fogalma az agrárjog számára is, mint a jog tárgya fontos. A mezőgazdasági üzem nem egységes dolog, hiszen nem természeti fejlődés eredményeként létesült és alkotó elemei önálló létüket nem veszítették el, tárgyilag oszthatók.

A mezőgazdasági üzem alkotóelemei,

- termőföldek, mint földrészetek,
- más ingatlanok, mint földrészetek,
- épületek, mint egyéb önálló ingatlanok,
- építmények, berendezések, mint alkotórész,
- gépek, berendezések, mint tartozékok,

legislation. The brake is pointing to the legislation of animal welfare and plant sanitation of living creatures. Not the “speaking-tool” appears particular, but the human’s living surroundings “personification”, expressing dependence of the human being, and through which the reassessment its connection to “material world”

Agricultural farm, as a complex unit

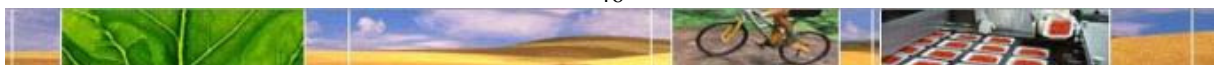
By the concept of the material the civil law’s definition and problems are the starting-point. Well-known, that the concept of material is treated basically in two ways:

- the abstract way, that says, everything is a material, which is not a person, and which can be the subject of rights, and
- the corporals way, says everything is material, of which can be taken possession, which can be caught, which is corporal subject existing physically.

The concept of material is also important for agricultural law, as the subject of law. Agricultural farm is not a unified material while it is not the result of natural development and its constituting elements haven’t lost their individual being, they are materially divisible.

The constituting elements of the agricultural farm are:

- arable lands, as a part of land,
- other landed properties, as a part of land,
- buildings, as other real property,
- structures, equipments, as components,

- anyagok,
- állatok,
- növények.

Előbbi alkotó elemek üzemi összetételükben is külön-külön felismerhetők.

Az üzemen belül a dologkapcsolatok mindhárom megnyilvánulási formája (alkotórész, tartozék, gyümölcs) felismerhető. Meghatározó dologkapcsolatként az alkotórészi (növedéki) dologkapcsolatot kell említeni, ebben az esetben a föld a fődolog, más földrészlet és alkotórésze fizikai, gazdasági és egyben jogi egységet alkot. A mezőgazdasági üzemnél ilyen a föld és az épületek, építmények, növényzet dologkapcsolata. A jogosultságok terén azonban ez az egység nem feltétlen, hiszen a növényzet, az épület más személyt is megillet, pld. a haszonélvezőt, a haszonbérletet. A növényzet, és annak termése gyümölcsként alkotórész.

A dologkapcsolatok lazább második fajtájaként ismert tartozék ugyancsak meghatározó a mezőgazdasági üzemben. A gépek, berendezések mellék dolgok, amelyek viszont a föld a fődolog (föld és más ingatlanok) célszerű használatához szükségesek, azt elősegítik. Ebből eredően jogi egységet nem képeznek feltétlenül a földdel, csak kétség esetén terjed ki rájuk pld. a tulajdonjog stb. ... Itt a felek rendelkezése irányadó.

Különösen meghatározó jelentőségű ez a dologkapcsolati forma a nagyobb infrastrukturális beruházásokat igénylő ültetvények, a földek vízháztartását szabályozó berendezések, mint pld. öntözőcsövek, más öntöző berendezések, oszlopok, tartó és támaszhuzalok stb. ... esetén.

Ebben a körben önálló dolgok lehetnek

- machines, set-ups, as belongings,
- materials,
- animals,
- plants.

The above mentioned constituting elements can be recognized one by one in their operating compound.

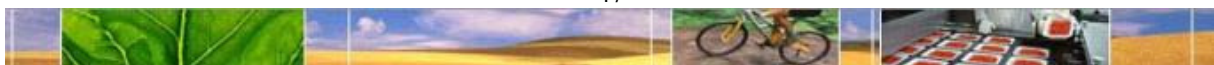
In agricultural farm all three forms of material relations (fructification, belonging, component) could be recognized Determinant relation of material is the component (accretion), in this case arable land (as main things), other parts of land and its components creates a physical, economical and legal unit. By agricultural farm this is the relation of material's land, buildings, structures, and plants. However, in case of rights this unit is not unconditional, while plants, buildings can entitle also others for example leaseholders, beneficial owners. Plants and its crop as fructification are components.

The less strict second type of material relations' are belongings, which are also very important. Machines, equipments are secondary materials and are important for the practical use of main material (land and other real property). They promote the agricultural unit.

Consequently they don't make a definite legal unit with the land, for example proprietary rights shall apply only if it doubted. Hereby the parties' will shall apply.

This form of material relations' is especially relevant by bigger infrastructure investments needing plantation, water balance of the lands ruling equipments, as for example irrigation plant, columns etc....

In this case, columns, irrigation plants, cables can be,

ingóként az oszlopok, csövek, huzalok stb. ..., de a földdel fizikai egységgé váló kapcsolatukban fejtik ki a földolog rendeltetésszerű használatához, épségben tartáshoz szükséges funkciójukat.

A mezőgazdasági üzem, mint dologösszesség

A dologösszesség több különálló, de egy közös gazdasági cél szolgálatára rendelt dolog összefoglalása, amely a forgalomban, mint egység szerepel. A dologösszesség nem fizikai, hanem forgalmi (jogi) egységet jelent, akár egyfajtájú, akár különböző fajtájú dolgokból állhat.

A tartozéki minőség és annak meghatározása a mezőgazdasági üzemben de lege ferenda

Tartozéknak minősül az olyan ingó dolog, amely nem alkotórész, de a földolog gazdasági célját szolgálja és ahhoz ebben a meghatározottságában fizikai-térbeli, viszonylatban áll. Kétely esetén a forgalmi egység-képesség döntő elem. A pusztán a földolog gazdasági célját időlegesen szolgáló dolgok nem minősülnek tartozéknak, mint ahogy az időleges szétválasztás sem eredményezi a tartozéki dologi minőség elvesztését.

A mezőgazdasági üzemben tartozékként ilyen gazdasági funkcionális egységet képez

- berendezés,
- állati állomány, növények,
- mezőgazdasági termék,
- a mezőgazdasági üzem működése során keletkezett anyagok, fertilizáló szerek.

Nyilvánvalóan meghatározó minőséget nyer a föld és alkotórészei. A tartozéki minőség legfontosabb jogkövetkezménye, hogy a földolog megszerzése egyúttal a tartozékok megszerzését is

as movables, individual materials, but they display their practical use when they are in physical unit with the land.

The agricultural farm, as assets

“Assets” is a number of independent materials serving one common economic purpose, appearing as a unit in trade. Assets are not physical, but legal units, they can consist of either the same things, or various things.

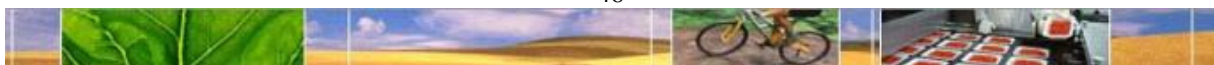
Quality as belongings, and its definition de lege ferenda in agricultural farm

Belongings are such movables things, which are not a component, but serve the main material's economic purpose and in this kind of determination it stands in a physical-spatial relation. In case of doubt the “trade unit-capacity” is decisive. Materials, which serve the main material's economic purpose only temporarily, are not qualified as belongings contrary to the temporary separation which does not result in loss of the quality of belongings.

In agricultural law the following are belongings forming economical and functional unit:

- equipment,
- animals, plants,
- agricultural product,
- material, crops growing appliances deriving from agricultural activity.

Evidently, the land and its belongings obtain a determinant quality. The belongings' most important legal consequence is that the acquisition of the main material means also the acquisition of

jelenti, amennyiben a felek másként nem állapodtak meg. Ugyancsak érvényesül ez a szabály a dolog biztosítékul adása esetére is - főszabályként. A lábon álló termésre ugyanis harmadik személy tehermentes tulajdonjogot szerezhet - külön jogviszony alapján.

A dologkapcsolat előbbi fajtájából eredően fontos áttekinteni az egyes üzemi alkotóelemek dologi minőségét. A mezőgazdasági gépek, termelési eszközök és anyagok, csak úgy mint az állatállomány ingó dolgok, amelyek a mezőgazdasági üzem kulcseleme a föld, mint dolog tartozékai lévén, annak gazdasági célja által meghatározottak.

Nem elég azonban pusztán a föld dologi gazdasági célja általi meghatározottság, szükséges a térbeli-fizikai viszonylat, egység is. Ez annyit jelent, hogy a tartozéki minőségű ingóknak a mezőgazdasági üzem területén kell lenniük.

A termények, mint ingók csak akkor tartozékai a mezőgazdasági üzemnek, ha az üzemi tevékenység folytatásához szükségesek (állati takarmány, vetőmag, termélnövelő szerek) és csak az ahhoz szükséges mértékben. Az ezt a mennyiséget meghaladó termények, termékek önálló, egyszerű dolgok.

A fertilizáló szerek annyiban minősülnek tartozéknak, amennyiben a mezőgazdasági üzem rendszeres működése során keletkeznek, de függetlenül a mennyiségüktől.

A mezőgazdasági üzemen belül ilyen dologkapcsolati formát találunk

- a műhelyek és az abban lévő gépek, szerszámok,
- a raktárak és azok berendezései és árukészlete,
- az állatok és az istállók esetén.

Utóbbi körben a dologösszesség gyakorlati jelentősége kötelmi jogi ügyletekben érvényesül, itt képezik együttesen a jog tárgyát, és nem külön-külön.

belongings, if the parties don't agree differently. This rule shall apply if the material is given as a security. On standing crop third person can acquire free and clear property by a special legal relation.

Resulting from the previous type of connection of materials the material quality of farm's belongings must be looked closer. Agricultural machines, instruments of productions and materials, animals, movables and land are the main element of agricultural farms. The movables are determined by the economic purpose of land as belongings of the land.

Albeit, only the determination of economic purpose is not enough, it needs also a spatial-physical relation (unit). This means, that belongings must be in the territory of agricultural land.

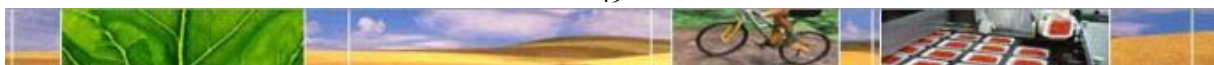
Fruit, as movables, are belongings of the agricultural farm, if it's important and necessary for carrying out the agricultural activity (animal's feedstuff, seed-corn, and crops growing appliances). Fruits and products, which exceed this quantity, are individual, simple objects.

Appliances are qualified as belongings so far, as they arise from normal function of agricultural farm, independently from their quantity.

In agricultural farms we find such connection of materials:

- workrooms and in it standing machines and tools,
- storehouses and its equipments and goods on hand, and
- animals and stockyard.

The practical importance of assets is unified in the obligatory legal affairs.

Tartozék vagy felszerelés

A dologösszesség (universitas rerum distantium) több önálló azonos rendeltetésű dolog összefoglalása. Egymástól különböző önálló között is állhat fenn gazdasági kapcsolat olyan módon, hogy egyikük mint mellékdolog egy másik dolog mint fődolog (res principalis) állandó szolgálatára vannak rendelve, anélkül azonban, hogy ezzel önálló dologi jellegüket elveszítenék. Ezek a mellékdolgok a tartozék, illetve felszerelés (instrumentum) fogalmi gyűjtőkörébe esnek. Ha a fődolog szolgálatára a mellékdolgok meghatározott köre van rendelve, ezeknek a felszerelés a gyűjtőneve. A mezőgazdasági üzemnél ilyen a földműveléshez szükséges szerszámok, igásállatok, haszonállatok, épületek köre (*fundus cum instrumento*).

Míg a tartozéokra a fődolog vonatkozó jogváltozások ellenkező kikötés hiányában kiterjednek, addig a felszerelésre kifejezetten rendelkezni kell. Ennek ellenére mégis jelentős e dolog kapcsolata, hiszen az üzemvitelhez szükséges dolgokat és azok mennyiségét a fődologról rendelkező ügyletben nem kell tételesen meghatározni.

A mezőgazdasági üzem, mint vagyon

Vagyon alatt a polgári jog valamely jogalany meghatározott dolgokon, jogokon és kötelezettségeken fennálló és értékben meghatározható javainak, jogainak és kötelezettségeinek összességét érti. A vagyontárgyak egyrészt dolgok, másrészt jogok, illetőleg terhek.

A mezőgazdasági üzem a vagyon fogalmát nem fedi le, hiszen technikai-műszaki-gazdálkodási egységet képez, de nem jelenti az ökonómiai

Belongings or equipment

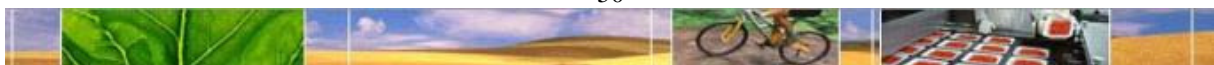
The sum of materials (universitas rerum distantium) is a summary of more individual, equal purposed elements. Among different materials also can be economic connection in such a way, that one of them serves permanently the other thing, as main thing (res principalis), but without having lost its individual character. These accessory materials fall in the concept of belongings and equipment. If a determined number of accessories serve the main material's purpose, then it is called equipment. By agricultural farm these are for farming needed tools, work animals, farm animals, buildings (*fundus cum instrumento*).

The legal changes of the main material shall apply to the belongings if there aren't any contrary provisions, but to equipments it must be agreed. In spite of these materials' connection this is important; because the materials needed to the unit management and their quantity don't need to be determined in cases regarding the main material.

Agricultural farm, as assets

On assets civil law means one legal entity's of goods, rights and duties, this exists on well-defined materials, rights and duties. Asset can be material, right or burden.

Agricultural law doesn't cover the concept of assets, while it forms mechanical-agricultural-technical unit, but doesn't mean economic unit, which is covered wholly rather by the concept of company.

egységet, amelyet inkább a vállalat fogalma fogja át teljes egészében.

A mezőgazdasági üzem a vagyon fogalmán belül a meghatározott célra összefogott dolgok csoportját jelenti, tehát nem minősül alvagyonnak sem. Utóbbi ugyanis a vagyon fogalmán belül a meghatározott jogi célra összefogott vagyontárgyak csoportját jelenti.

A föld és a mezőgazdasági üzem de lege lata

A magyar agrárjog jelenleg hatályos szabályaiban nem a mezőgazdasági üzemet tekinti többnyire a szabályozás tárgyának, hanem elsősorban a földet, mint elkülönült termelési tényezőt, és ehhez képest mellérendelten a többi üzemi eszközt. Ez a szabályozási irányévesztés figyelhető meg az 1945. évi VI. tv.-el induló földjogi szabályozásban, folytatódik a termelészövetkezeti jogban. Az 1967. évi IV. törvény szakít ezzel a szabályozási megközelítéssel. Az 1992. évi II. törvény, az 1994. évi LV. törvény azonban folytatja ezt a módszert. Tény, hogy a föld tulajdonára azon belül különösen és gyakran elkülönülten birtoklására, használatára és hasznainak szedési jogosultságára, a vele való rendelkezésre való szabályozás egyidős az állam és a jog keletkezésével. A föld gazdasági társadalmi jelentősége ma is kivételes fontosságú, ami visszatükröződik jogi szabályozása kapcsán is. A mezőgazdasági üzem jogi fogalmának körülhatárolása kapcsán nyilvánvalóan elsősorban a mezőgazdasági hasznosítású földek kerülnek előtérbe, de a hasznosítási jellege önmagában a föld jogi minősítése szempontjából nem döntő. A mezőgazdasági hasznosítású föld mint kategória a jogi szabályozás

Agricultural farm is meant in the concept of assets group of things, which are hold for a determined purpose, so these are neither a sub asset. The latter one means namely asset hold for a determined purpose.

Land and agricultural farm de lege lata

Hungarian agricultural law doesn't consider the agricultural farm as the subject of regulation, rather the land as separated factors of production and the other farming equipments belonging to it. This gap can be seen in from the 1945 ruling the land law, and it continues in the law of agricultural cooperative. In 1967 a statue broke with this approach. However in 1992 and 1994 two statues continued this method. The fact is, that regulating in connection with property of law and the property of law specially and often separately possession's, utilization's and enjoyment's right and the right of direction, starts at the age of the origin of the states and rights. The economic social importance of land is also nowadays extraordinary a hot issue, which reflects in the legal regulation. When we define the agricultural farm utilized lands come to the point, but the character of utilization in itself is not decisive in the legal qualification of land. Agricultural utilized farm as a category appears in legal determination of arable land for legal ruling, which is a real estate registration concept. Substantive law uses this registration land concept also, just as well as in the conceptual determination of agricultural farm. But the land

számára a termőföld jogi meghatározásában jelentkezik, amely viszont ingatlan-nyilvántartási fogalom. Az anyagi jog is ezt a regisztratív föld-fogalmat használja, csak úgy mint a mezőgazdasági üzem fogalmi meghatározása körében. A mezőgazdasági üzem fogalmi körébe esnek azonban a nem termőföldként nyilvántartott olyan beépített ingatlanok is, amelyek mezőgazdasági termékek előállítására szolgálnak, vagy azt segítik elő.

A magyar agrárjog csak kivételes esetekben tekinti külön szabályozási tárgynak a mezőgazdasági üzemet, akkor is csak részlegesen, nevezetesen egyfelől a Polgári Törvénykönyvben, másfelől a termőföldtörvényben.

Elsőként a családi gazdaságot kell megemlítenünk, amelyet kifejezetten dologösszességként, elsődleges mezőgazdasági üzemenként létesített a jogalkotó. A gazdálkodási egységként fellépő gazdálkodó család nem kapott önálló jogalanyiságot. A magyar agrárjogban az első általános agrárüzem a családi gazdaság. Emellett csak különös agrárüzemeket látunk, mint például az erdőbirtokossági társulat. A termelőszövetkezetek, agrártársaságok egyike sem kifejezetten agrárüzem, hanem olyan társaságok, amelyek agrártevékenységet is végezhetnek. A hegyközség agrárközség, de nem agrárüzem, önálló gazdasági tevékenységet nem végezhet.

A családi gazdaság, mint agrárüzem fogalmi meghatározását a termőföldről szóló módosított 1994. évi LV. törvény 3. § h) pontja rögzíti. A családi gazdaság dologi összetevői:

- a gazdálkodó család tagjainak tulajdonában, illetőleg használatában álló maximum 300 hektár nagyságú termőföld
az ahhoz tartozó leltárban megjelölt ingatlan és ingó vagyontárgyak (épület, építmény, mezőgazdasági

registered not arable and the built landed properties are also in the conceptual definition of agricultural farm, which serve the production of agricultural products or promote production.

Hungarian agricultural law considers agricultural farm a separate subject of regulation only in some cases, partly, in the Civil Code and in the Land Law.

Firstly family homestead must be mentioned, which is defined expressly as sum of materials and as primary agricultural farm by legislator. Farmer family appears as farming unit didn't get independent subjectivity. In Hungarian agricultural law family homestead is the first general agricultural farm. Moreover we find only special agricultural farms, such as the forest management association. Agricultural co-operatives and agricultural companies are not expressly agricultural farm, but such companies, which can continue agricultural activity. Vine growing community is agricultural community, but is not an agricultural farm; it can't carry out independent agricultural activity.

Conceptual definition of family homestead as an agricultural farm is given in the Hungarian land law (Act LV 1994 3. § h.). Material elements of family homestead are:

- in the property or use of the farming family's members standing maximum 300hectares sized arable land,
to this arable land movables and landed property are registered (buildings, structures, farm implements, equipments, machines, animals, stocks in hand....etc.)

berendezés, felszerelés, gép, állatállomány, készlet stb...

feltéve, hogy a nyilvántartásba családi gazdaságként bejegyzésre került.

A családi gazdaság alapvetően dologkapcsolati forma, azon belül dologösszesség, a föld és az annak megműveléséhez szükséges mezőgazdasági felszerelés üzemi-technikai összessége. A családi gazdasági minőséghez szükséges személyi elem a legalább egy családtag teljes foglalkoztatása és a többi családtag közreműködése. A családi gazdaság tehát gazdálkodási a család tagjai által gazdasági egységgé összeforrasztott, sajátos mezőgazdasági üzem. A családi gazdaság nem vállalat, nem cég, nem jogalany, hanem technikai, gazdasági egység.

A családi gazdaságot működtető gazdálkodó család sem személyegyesülés, nem társas vállalkozás, célja nem vállalati jövedelem, azon alapuló profit elérése, hanem a család termelői és fogyasztói-háztartási egységén megvalósuló tevékenység eredményeként a családtagok anyagi jólétének, foglalkoztatásának, a családi vagyon növekedésének előmozdítása.

A családi gazdaság nem is különös társulási vagy társasági, szövetkezeti, egyesületi forma, így nem értelmezhetők vele kapcsolatban az üzletrész, apport, pénzbeli hozzájárulás, tagsági jogok, tagi kötelezettségek, stb. fogalma.

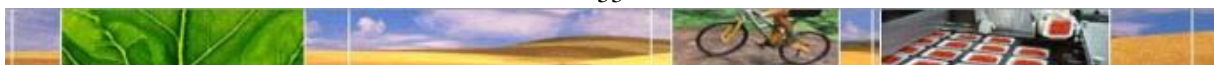
A családi gazdaságot működtető gazdálkodó család a családon belüli tulajdonviszonyok érintetlenül hagyása mellett a családi gazdálkodónak használati jogot biztosít a családtagok által a családi gazdálkodás céljára rendelkezésre bocsátott vagyontárgyak fölött. A családi gazdaság ebben a szabályozási modellben a családtagok, mint magánszemélyek tulajdonában és használatában álló dologként jelenik meg.

only if the registration as family homestead has been taken place, sum of agricultural equipments, which are necessary for land and its farming. For the family homestead qualification personal elements are needed: full employment of one member of the family and participation of others. Therefore family homestead is a special agricultural farm, which is constituted to unit by family members. Family homestead is not a company, not a firm, not a legal entity, but a technical, economical unit.

The family, which runs the family homestead, is neither partnership, nor joint company; its purpose is not obtaining undertaking income, and profit, but the promotion of family member's wealth, employment, growing family assets, as a result of activity based on the family's producing and consumption-domestic unit.

Family homestead is not a form of a special association, company, co-operative or society. Consequently the concept of share, in-kind contribution, monetary contribution, membership rights, and obligation of members etc... can't be interpreted in connection with family homestead.

Family farmer has right to use the assets, which is open to the family farming by the family members. However, the farming family's property relationship remained out of the regulation. Family farm is a material in this model, which is in the property and use of family members as private persons.

A másodlagos mezőgazdasági üzem a Ptk.-ban, az öröklési jogban nyer meghatározást.

A Ptk. a szinguláris öröklés szabályai ismertetésekor definiálja segédfogalomként a mezőgazdasági üzemet, mint a termőföld, a hozzátartozó berendezés, felszerelési tárgyak, állatállomány és munkaeszközök együttesét, e dologösszesség öröklését. Nem lehet elutasítani az örökséget csak a termőföldre, csak a termelési célt szolgáló más ingatlanra, csak berendezéseire, állatállományra, munkaeszközökre, felszerelési tárgyakra, gazdasági egységet, tehát mezőgazdasági üzemet képeznek. Külön visszautasítás csak a hagyatéki vagyon más tárgyaihoz képest érthető. Ezen üzemi eszközök egymástól elkülönülten csak akkor tárgyai az öröklés ezen különös szabályának, ha a termelési célú föld, mint földjog hiányzik a hagyatékból, vagy csak az a hagyatéki tárgya.

A föld mezőgazdasági üzemben de lege ferenda

A föld meghatározó súlya a mezőgazdasági üzemben természeti meghatározottságú, de ez a determináns szerep a dolog kapcsolatban is megnyilvánul a dologi minőségben, amelyekhez képest a többi mellékdolog, és/vagy osztja a földjog jogi sorsát, vagy azzal együtt képez dologösszességet - szabály szerint.

Ennek megfelelően a mezőgazdasági üzem fogalmának meghatározása során nem beszélhetünk a földjog és alkotórész tulajdonjogának különválásáról, az ősi jogelv, az aedificum solo cedit szabálya érvényesül. Nem mezőgazdasági üzem az, amelyben az alkotórészi épületek tulajdonjogilag leválnak a földrésztől, hiszen a mezőgazdasági üzem magvát

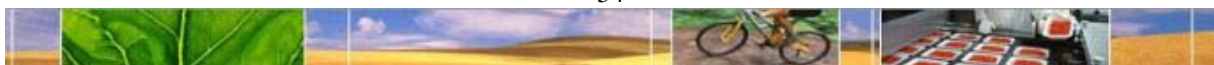
Secondary agricultural farm is defined in the Civil Code's rules of inheritance.

Civil Code defines agricultural farm in representation of singularis inheritances rules, as a total of cropland, its instrument, equipment, animals, working tool, and inheritance of this sum of materials. Inheritance of the arable land can't be rejected, only other landed properties (which serves growing purpose), only its implements, animals, working equipments, because they make agricultural unit, agricultural farm. Special rejection shall be applied to the other objects of inheritance assets. This special rule shall apply to the inheritance of the farming instruments separately only if the land for producing in not within the heritage or this is the subject of the inheritance.

Land in agricultural farm de lege ferenda

Importance of land is crucial in the agricultural farm, but this important role in connection with materials also appears in the quality of materials, compared to other accessories which can share the legal destiny of the main material, or form a sum of materials together (according to rules).

Consequently in the course of determination of agricultural farm we can't speak about parting of main materials and component's right of properties; ancient legal principle, the rule of aedificum solo cedit, shall apply. It is not agricultural farm is, in which buildings (which are constituent parts) come off the land in aspect of rights of property, while this connection of materials gives the heart of agricultural

éppen ez a dologkapcsolat adja. Az ültetvények, termőföldek elválnak jogilag időlegesen, de a jog főszabálya által gravitálnak egymás felé.

A föld meghatározó üzemi eszköz, de az üzem része, többnyire alkotórésze és így képezi a jogi szabályozás tárgyát, mint dolog. Az agrárjogi szabályozás az üzemet tekinti dolognak, azt tekinti a forgalom és a szabályozás tárgyaként, és nem elkülönült dolgok eseti összességként szabályozza csupán.

Ennek megfelelően főszabályként nem válik el a földek forgalma sem élők között, sem halál esetére az üzemi eszközöktől. A mezőgazdasági üzemet lehet eladni, használatba adni, megterhelni, örökölni - szabály szerint és csak kivételesen jelennek meg az üzemi eszközök, köztük a termőföld, mint dolog önállóan a forgalomban.

A mezőgazdasági üzem az Európai Unió agrárjogában

Az Európai Unió elsődleges jogát adó Római Szerződés a közös Mezőgazdasági Politika szerződéses alapjainak taglalásakor nem ad "személyi hatályra" utaló szabályt. A Római Szerződés nem definiálja a mezőgazdasági termelő, mezőgazdasági üzem fogalmát, sőt az elsődleges jog alapján ilyen kialakítására vonatkozó kötelezettség sem állapítható meg. A közösségi szabály személyi hatálya csak a másodlagos közösségi jog szintjén megjelölt, ha nincs szabályozva, akkor a szabály céljából, a szabályozás egészéből kell kikövetkeztetni, hogy kire vonatkozik.

A mezőgazdasági üzemre vonatkozó jogharmonizáció statisztikai számbavételre korlátozódik jelenleg. Sem a Római Szerződés, sem a másodlagos jogforrási szintet megjelenítő rendeletek

farm. Plantations, arable lands are separated temporary, but because of the main rule of law they approach each other.

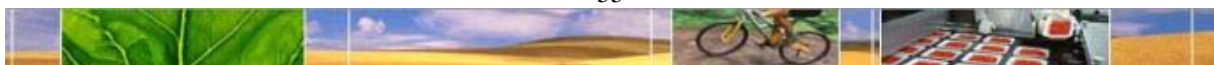
Land is a determinant farming equipment, but is part of the farm, mostly component of it and therefore represents – as a material - the subject of the regulation. Agricultural law consider agricultural farm as material, which is the subject of trade and regulation.

Accordingly with it the concept of land doesn't separate from farming equipments neither inter vivos or mortis causa. Agricultural farm can be sold, given to use, charged, inherited – according to the rule and farming equipments only exceptionally appear as an individual material in trade.

Agricultural farm in the law of European Union

The Treaty of Rome, which gives the EU's primary law, doesn't give rules relating to personal scope on the analysis of the contractual basis of EU's Agricultural Policy. The Treaty of Rome doesn't define the concept of agricultural farmer, agricultural farm; moreover by primary law there are no obligation to frame them. Common rules' personal scope is only described at the level of EU's secondary law, if it's not regulated, personal scope must be discerned from the purpose of rule, and the entire regulation.

Judicial harmonization concerning to agricultural farm is limited now only to statistical calculation. Neither Treaty of Rome, nor directives and regulations (which represents EU's secondary

és irányelvek nem szólnak a mezőgazdasági termelő egységes fogalmáról, de nem is következnek azokból az egységes fogalom meghatározásra vonatkozó kötelezettség.

A mezőgazdasági ingatlanok, termőföldek tulajdoni használati viszonyainak szabályozási közelítése a tagállamok alapjaiban eltérő ingatlanjogi, civiljogi törvénykezése miatt reálisan fel sem vehető.

A másodlagos szabályozási szintet képező EU jogalkotás is inkább regisztratív elemként használja és a nemzeti jogalkotói szinten meghatározott a mezőgazdasági üzem fogalma.

A mezőgazdasági üzem fogalma az európai agrárjogban

A Tanács 571/88 (EGK) sz. rendelete (1988. február 29) rögzíti a mezőgazdasági üzem, a mezőgazdaságilag hasznosított terület fogalmát. E szerint

- *mezőgazdasági üzem*: az a műszaki - gazdasági termelő egység amely egységes vezetés alatt áll és mezőgazdasági terméket állít elő, és árbevétele meghatározó részben mező- és erdőgazdálkodásból származik.

- *mezőgazdaságilag hasznosított terület*: a szántó, rét és legelő, az állandó kultúrák: szőlő, gyümölcsös, valamint a gazdasági kertek.

Az EU jogalkotásában a mezőgazdasági üzem fogalmát

- az egységes üzemvezetés,
- a műszaki - gazdasági (de nem feltétlenül jogi) egység,

- a mezőgazdasági termék előállítás jegyei, mint konjuktív tényezők fogják át.

law) talks about unified concept of agricultural farmer; they don't follow the obligation to make a unified concept.

Regulating harmonization of agricultural movables', arable lands' proprietary relations can't be discussed, because member states have different administration of justice on the field of civil law and real estate's law.

The legislation of EU's secondary law also use agricultural farm as a registrar concept, and agricultural farm is only determined in national legislation.

Agricultural farm's concept in EU's agricultural law

The 571/88 (EEC) Council regulation (29th February 1988) laid down the concept of agricultural farm and agricultural used fields:

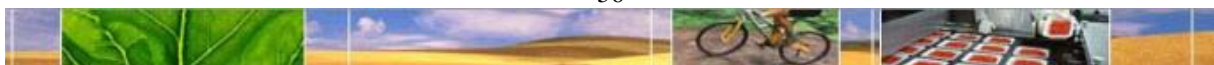
- *agricultural farm*: is that technical-economic unit, which is under homogenous management and products agricultural product, and its income comes determinant part from agricultural and sylviculturist,

- *agricultural used fields*: are plough-land, meadow-land, grazing lands, vineyard, and fruit-garden and farming garden.

In the legislation of EU the concept of agricultural farm is defined by these concepts (as conjunctive aspects):

- homogenous management,
- technical-economic (but not definitely legal) unit,
- production of agricultural products.

This definition of farm is based upon the

Ezen az üzemi definíción nyugszik a közös mezőgazdasági jogi szabályozás, az elvonások - támogatások alkotta “pénzügyi hidak” rendszere. Utóbbi gyakran termékspecifikusan jelentkezik.

Az üzemek osztályozása alapvetően a tulajdonosok, a tulajdonosok jövedelmének forrása és nagysága, és az üzemi tevékenységhez szükséges munkaidő alapján történik.

A tulajdonosok szerinti megkülönböztetés lényegében a mezőgazdasági üzemeket megjelenítő jogi formája szerinti megkülönböztetést jelenti, így különösen a

- magángazdaságok: (családi gazdaságok, farmgazdaságok)
- jogi személyiség nélküli társaságok (polgári jogi társaság, közkereseti társaság),
- jogi személyiségű szervezetek kereskedelmi társaságok,
- szövetkezetek,
- egyesületek,
- egyesülések,
- alapítványok.

Az üzemi irányítás és tevékenység mint típusalkotó faktor

A mezőgazdasági üzemek körében a családi farmok (professzionális) között megkülönböztetnek főfoglalkozású és mellékfoglalkozású (marginális) mezőgazdasági üzemeket.

A besorolási ismérv tagállamonként különböző-, de az alábbi közös jellegzetességek tetten érhetők:

- a tulajdonos munkaidejének az üzemi tevékenységre eső hányada,

common legal agricultural regulation, the system of subventions and deprival. The latter is often specified by product.

The classification of farms is based upon the proprietors, the source and magnitude of the proprietor's income, and for farming necessarily working hours.

The classification by proprietors means fundamentally the classification of agricultural farm's legal forms, such as:

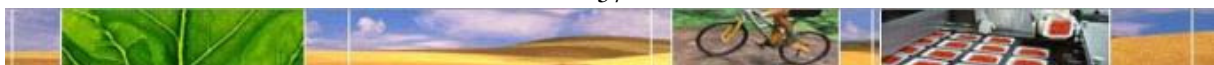
- private farms: family farms, farms,
- unincorporated associations: civil associations, general partnerships,
- legal persons:
- commercial companies,
- co-operatives,
- associations,
- societies,
- foundation.

Farming management and activity, as an aspect of types

By family farms we can distinguish 2 kinds of agricultural farms: “full-time job farms” (professional) and “part-time job farms” (marginal).

The aspect of ranging is different in each member states, but there are some common characteristics:

- the part of the proprietor's working hours, which come under the farming activity,
- the part of the proprietor's income, which comes

-a tulajdonos jövedelmének az üzemből eredő része,
-az üzemi méret minimális határértéke az 1 hektár
termőföldhöz kötött főszabályként.

from farming, and

-the minimal farming seize is defined as a main rule in
one hectare.

A mezőgazdasági üzem alapvető tárgyi eleme: a termőföld

Main material element of agricultural farm: arable land

Míg a polgári jog az individuumot tekinti
forrásának, a szocialista földjog az individuumot
elnyomva a kollektívát ragadja meg, addig az agrárjog
mindkettőt egyszerre és egyforma jelentőséggel
vizsgálja az elsajátítási jogviszonyokban.

While civil law takes individual as a starting
point, socialistic land law operates with the collective;
agricultural law treats both of them in the same time
with equal importance in inappropriate relations.

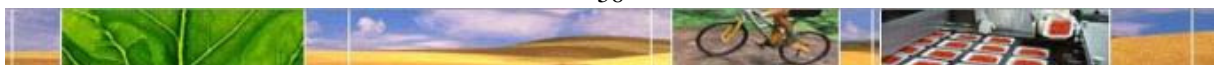
Az ingatlanok körében a közjogról eredő
korlátozások homlokterében a földre, mint földogra
irányuló használati jogosultság és a hasznok szedése,
illetőleg az azzal való rendelkezés áll. Ennek
alárendelten jelennek meg a tulajdonosi triász
önállósuló részjogosultságaira, így a birtokra, illetőleg
a rendelkezési jogra vonatkozó közjogi korlátozások
is. Az agrárjogban a tulajdon, illetőleg a tulajdonjog
korlátozása egy sajátos tulajdoni funkciónak, a
használati kötelezettségnek alárendelt. Ez azt jelenti,
hogy a tulajdon szociális kötöttsége az agrárjogban
túlnő hagyományos jelentésén.

In the field of landed property beneficial use
on land (as main thing) and the disposition with it
make the limits deriving from the public law. To it
subordinating the limits of public law on this
proprietary trias' individualistic partially rights
appear: the right of possession and right to dispose.
Property and restriction of property are subordinated
to a special proprietary function, obligation of use.
This means that the social restriction of property
outgrows in agricultural law in its traditional meaning.

A tulajdon szociális funkciója a hasznosítás,
hasznosulás, illetőleg az ezt megalapozó használati
jog és kötelezettség biztosítása. A használat
kötelezettsége a közjó, a közérdek, az adott társadalmi
közösség jóléte és biztonsága által meghatározott, és a
közösség felé áll fenn. Ennek azonban az a
következménye, hogy egyfajta morális tartalmi
feldúsulás is végbemegy, az egyén pusztá önzésén
felül a közösség is megjelenik a jogviszonyban,
nemcsak harmadik személy. Ennek folytán az
agrárjogban különösen megmutatkozik a tulajdonjog
kettős természete, nevezetesen individuális és

The social functions of property are
utilization, exploitation, and this foundational right
and obligation of use. The obligation of use is
determined by public welfare, public interest, and a
public community's welfare and safety, and it stands
towards community. It has the consequence that some
kind of moral enrichment takes place, besides the
individual's bare egoism the community appears in
legal relation, not only a third person. Because of this
in agricultural law the dual nature of proprietary rights
are specially presented, namely its individual and
social character.

By landed property the proprietary

szociális jellege.

Az ingatlanoknál a tulajdonosi hatalmasság a használat jellege és módja vagy attól való tartózkodás normatív használati kötelezettségben manifesztálódik. Ennek alárendelten az agrárjogi normák címzettje a földhasználó, köztük a szükségképpeni földhasználó a tulajdonos. A polgári jognak az absztrakt tulajdon felhagyására való tilalma az agrárjogban a hasznosítással való felhagyás tilalmában jelenik meg. A földhasználót általános földhasználati kötelezettség terheli, a földhasználónak nem joga, hanem normatív és szankcionált kötelezettsége a föld - közjog által közvetített - rendeltetés szerinti hasznosítása.

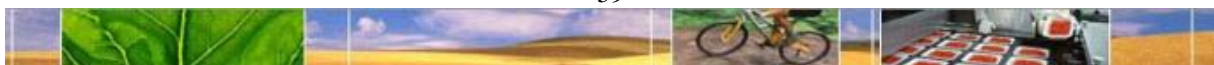
A használati kötelezettség, illetőleg a föld rendeltetése megváltoztatása nem tartozik a tulajdonos szabad hatalmassága körébe. Ide tartozik viszont a rendeltetés (használati cél) megváltoztatása iránti eljárás megindítása. A termőföldek művelési ágai szerinti földhasználat és a föld, illetőleg vízvédelem, a biotópok védelmének szabályai közvetlenül juttatják érvényre előbbi kötöttségeket.

A földhasználati jog korlátozásának különös szeletét képezik a föld rendeltetéséhez kapcsolt kényszerszertársulásokra vonatkozó kötelezések, így különösen a közbirtokosságok létesítésére vonatkozó, a tagsági jogaival kapcsolatos előírások, de ide sorolhatók a hegyközségek megalapításának, működtetésének kényszere is. Itt a sajátos földhasználati forma kialakulásának tárgyi-természeti oka van, nevezetesen a legelők, vizek, erdők tekintetében fennálló optimális hasznosítás formája. A kényszerközösségi hasznosítás ésszerű és szükséges indokát a tevékenység tárgyaként megjelenő termőföldnek, más dolgoktól eltérő természeti sajátosságai indokolják, és közösségi használati kötelezettséghez társuló előny meghaladja a magánautonómia korlátozásából fakadó hátrányokat.

mightiness, the character and way of use, and the restrictions from use are manifested in obligation of use. Subordinated to these agricultural norms the tenant farmer is recipient, among them the necessary land user is the owner. Similarly to the Civil law's prohibition about waiver the abstract ownership, in agricultural law it appears in the prohibition of abandonment of utilization. Tenant farmer has general obligation of utilization, it's not the tenant farmer's right, but normative and sanctioned obligation is the use land accordingly to its function. This function is transmitted by public law.

The obligation of utilization and the change of land's function are not in the field of owner's free mightiness. But here comes to the point the filing of the procedure to change the function (purpose of use). Rules of using arable lands in accordance with the branch of cultivation and land, water protection, biotopes protection assert directly these limits.

Special parts of the restrictions of tenure in land are those orders, which concern coercion company about the function of land, specially establishing joint tenants, rules if its membership rights, but here can be mentioned the obligation of the establishment and running of vine-growing community. Hereby the emergence of this special leasehold has material-natural reason, namely the optimal utilization of grazing-lands, waters, and forests. Coercion company's utilization's rational and necessary reasons are defined by different characteristics of the cropland (which is subject of activity). The advantage of the obligation of the communal use, is greater than the disadvantages coming from the restriction of private autonomy. Classification and division of leasehold and property's subject follow the determination of unified living

A földhasználat, illetőleg a tulajdon tárgyának felosztása, illetve megosztása követi az egységes élőhelyi közösségek determinációit.

A földhasználó terhelő agrár-földhasználati kötelezettségek sajátos szeptét képezik a termőföldtulajdon önálló használati jogaira: az erdőgazdálkodói jogra, a vadászati, illetőleg halászati jogra vonatkozó közjogi korlátozások. Az agrárjogi specifikum abban jelenik meg, hogy e használati jogok gyakorlásával, azaz a használati kötelezettséggel felhagyni nem lehet. E jogoknak a földtulajdonhoz kötése nem több, mint a földhasználati jognak a földtulajdonához való kötése. Meg kell találnunk ugyanis a használati kötelezettség alanyát. A földtulajdonos csak szükségképpen alany, akit az a kötelezettség terhel, hogy gondoskodik e használati kötelezettségek betartásáról. Amennyiben ennek nem lenne eleget, ebben az esetben a közjó érdekében elvonják tőle e használati jogok gyakorlását, és egy sajátos közjogi használati jogviszonyba kerül a kényszerhasználat alanyával.

Az erdőingatlanok tekintetében az erdőgazdálkodói jog megszerzése nélkül a magánjogi földhasználati szerződések jogilag lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződéseknek minősülnek. Az erdőknél a használati jogi korlátozások egy különös szeptét képezik a birtoklás, a birtokvédelem polgári jogi szabályait relativizálják.

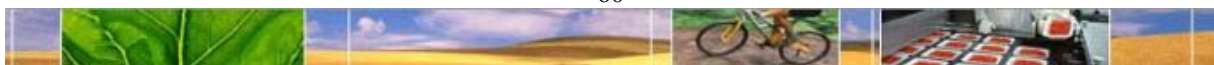
A földhasználati jogok sajátos agrárjogi specifikuma a területi és termelési kvóták jogintézménye. A szőlőingatlanok körében ismert telepítési és újratelepítési jogok, mint területi kvóták a tulajdonjog lényeges tartalmát, a privatautonómia alapjait érintik. Teljesen kidolgozatlan e jogok megszerzésére való jogosultság, nem transzparens forgalmuk szabályozása. Kisebb problémát vetnek

place communities.

Special part of the leaseholder's agricultural-lease is the holding obligations, which relate to the use of the property of arable land: forest managing rights, hunting rights, and fishing rights. Agricultural specification is that the exercise of these rights, the obligation of utilization, can't be abandoned. Sticking these rights to proprietary rights is not more, than the right of utilization is fastened to landed property. We must find the subject of the obligation of utilization. Landowner is just necessary subject, whom such an obligation burdens: to take care of these obligation of utilization's observation. If the landowner did not do so, then the exercise of her/his profit taking rights are curtailed on the behalf of public welfare, and gets in a special public legal utilization relation with the subject of necessary utilization.

The forest property private law contracts without acquisition of forest managing right refer to an impossible service. By forests special restrictions possession is a special part, which revives the right of possession's civil law rules.

Tenure of land's particular agricultural specialty is the legal institution of territorial and producing quota. By vineyard there are rights to plant and replant, as territorial quotas referring to proprietary right's important content. The regulation of acquiring of these rights are missing, the regulation of their trade is not transparent. Cultural and market quotas throw up less problems, but they need some reconsideration, particularly in the sugar and milk market, which are specific fields of agricultural

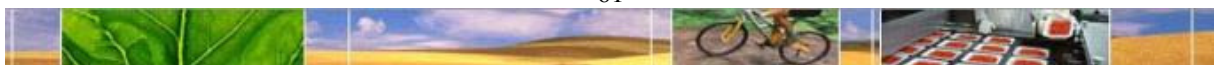

fel, de átgondolást igényelnek a termelési és piaci kvóták, különösen a cukor és tejpiac körében, amelyek az agrárszerződések specifikus területeit képezik.

A hasznosítási kötelezettségből eredő közjogi korlátozások harmadik területe a rendelkezési jogok közvetett szabályozásának agrárjogi rendszere. A rendelkezési jogok közvetett korlátozásának legszélesebb és legproblematikusabb köre a feltételes tulajdonszerzés esete. A korlátozás vonatkozhat meghatározott alanyok szerzőképességére (pl. törvény alapján nem külföldi magánszemély és jogi személy belföldi termőföld és védett természeti terület tulajdonjogát nem szerezheti meg;) és vagy meghatározott vagyontárgyakra (pl. termőföld, természeti értékek stb.). A tulajdonszerzés feltételeként előírható előzetes bejelentési kötelezettség, a birtokbavétel előzetes engedélyezése, valamely jogi tény igazolása (gazdasági célú letelepedés, mezőgazdasági szakképzettség, agráripárúzás stb.), a korlátozás lehet mennyiségi, esetleg értékhatárhoz kötött (300 hektár, 6000 AK). Különös szelete a rendelkezési jog korlátozásának az agrárbirtok-tagosítás jogintézménye. Ebben a körben a közhatalom a kisajátításhoz hasonlóan a közjog eszközével avatkozik be a föld- használati jogokba, mégpedig a legerőteljesebben, a tulajdonjog teljes egészének megvonásával. A közérdek itt nem állami, önkormányzati érdekként jelenik meg, hanem a tagosítást kezdeményező földtulajdonosok egészének érdekeként, és ezen alapulóan nyer állami kényszert a végrehajtásban.

contracts.

The obligation of utilization' third field deriving from the public laws is the agricultural system of indirect regulating of rights of dispose. The case of conditional acquisition of ownership is the widest and most problematical range of indirect restriction of rights to dispose. Restriction can either concern the capacity to contract (for example: in accordance with law, foreign private person and legal entity can't acquire the property of arable land and protected nature conservation area), or particular asset (for example: arable land, natural values etc.). For acquisition of property's condition can be prescribed preliminary compulsory notification, preliminary authorization of occupation, certification of one legal fact (economic purpose settlement, agricultural qualification, agrarian business etc.). Restriction can be quantitative or fixed to value limit (300 hectare, 6000 gold crown). Particular part of the restriction of right to dispose is the legal institution of agrarian-regroup. In this field executive power intervenes in tenure of land with the public law's instrument similar to expropriation, particular most powerfully in wholly deprivation property right. Hereby public interest is not a national or a local government interest, but it is the interest of landowners initiating regroup and gain the executive power of the state.

1.2. A mezőgazdasági termék és az élelmiszer, mint a tevékenység tárgya

Az agrárjog tárgyát érintő másik kikristályosodási pont a mezőgazdasági termék és az élelmiszer. A mezőgazdasági termék és az élelmiszer, mint a mezőgazdasági tevékenység tárgya körében a közjogi korlátozások a termék előállítása, csomagolása, forgalomba hozatala, felhasználása, feldolgozása során jelennek meg. Az ingatlanokra vonatkozó jogviszonyokhoz hasonlóan itt is a használat, hasznosítás mozzanataiban jelennek meg elsősorban a tárgyi specifikumot hordozó közjogi korlátozások. A mezőgazdasági termék sajátosságainak alárendelten hatol be a közjog a termék előállítása, majd a végtermék forgalmazása során a szerződéses viszonyok területére, lényeges korlátozásokat beépítve a szerződéses szabadság, így különösen a szerződő partnerek megválasztása, a szerződés tárgyának és tartalmának meghatározása tekintetében.

A XXI. század elején az élelmiszerbiztonság sokkal inkább az élelmiszeripar, ennek nyomán az ipari agrártermelés manipulatív technológiájával, az élelmiszerek belső tartalmát elszegényítő, az emberi egészséget közvetlenül is veszélyeztető törekvéseivel szemben fogalmazódott meg. Ehhez társult a genetikailag módosított szervezetek tömeges termelésbe vonása az Egyesült Államokban, és ezen termékeknek az EU élelmiszerpiacán való megjelenítése, amely piacvédelmi ellenreakciókat is kiváltott. A GATT tárgyalások során született Világkereskedelmi megállapodás alapján a növényegészségügyi, állategészségügyi és humánegészségügyi szempontok maradtak kereskedelmi fegyverként, amelyet nem haboz alkalmazni az EU sem.

1.2. Agricultural product and foodstuff, as the subject of activity

Concerning agricultural law's subject other stable point is the agricultural product and the foodstuff. About agricultural product and foodstuff, as the subject of agricultural activity, public law restrictions appear in production, packing, putting on the market, consuming and converting. Similarly to land property's legal relations public law restriction appears here also in use and utilization, these restriction firstly carry material specificity. Subordinated to agricultural product's characteristic the public law enters into the production, when the final product is put on the market, into the field of contractual relations, building essential restrictions in contractual freedom, particularly in the choice of the parties, determination of contract's subject and content.

At the beginning of 21st century food safety is drawn up mostly in contradiction of food industry, and industrial agrarian production's manipulative technology, endangering human health. The genetically modified organisms became a real problem too as they were put on the market in USA and these products appeared in EU's food market, which called for market protecting counter reactions. By the international trade agreement, concluded at GATT negotiations, elements of plant sanitation, animal welfare and human welfare stood as trade weapons, which EU doesn't hesitate to use.

A mezőgazdasági termék és élelmiszer fogalma

A mezőgazdasági termék fogalmát az európai agrárjogban az EK alapszerződésének 32. [38.] cikkelye rögzíti. A közös agrárpiac kiterjed a mezőgazdaságra, illetve a mezőgazdasági termékekkel való kereskedelemre, valamint azt, hogy a közös piacra vonatkozó szabályok ebben a körben a mezőgazdaságra vonatkozó címben foglalt eltérésekkel alkalmazandók. Szintén ebben a cikkelyben szerepel a tagállami agrárpolitikáktól független közös mezőgazdasági politika létrehozásának szükségessége.

Az alapszerződés fogalomrendszerében mezőgazdasági terméken a termőföldből, az állattenyésztésből, valamint a halászatból származó termékek, illetve az ezekkel közvetlenül összefüggő félkész termékek értendők, vagyis a növénytermesztési, állattenyésztési és halászati tevékenység eredményeként létrejött termékek, valamint az azokkal közvetlenül kapcsolatban álló készítmények az első feldolgozási fokig.

Ezt a meglehetősen széles kört ugyanezen cikkely (3) bekezdése pontosítja, illetve szűkíti le azzal, hogy a Közös Agrárpolitikára vonatkozó cikkelyek csak azokra a termékekre alkalmazandók, amelyek az Alapító Szerződés 2. számú mellékletét (az Amszterdami Szerződést követően 1. mellékletét) alkotó listán szerepelnek. Ezt a konstitutív hatályú listát a Római Szerződés hatálybalépésétől számított két évig lehetett kiegészíteni újabb termékekkel.

Lényegében ebbe a körbe tartozik az összes tipikusnak nevezhető, klasszikus mezőgazdasági termék, így a különböző gabona-, hús-, gyümölcs- és zöldségfélék, a dohány, a hal, valamint ezek félkész

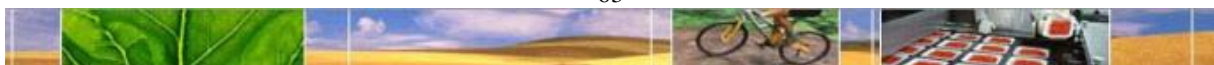
Concept of agricultural product and foodstuff

In European agricultural law the European Community's framework contract 32. (38) Article talks about the concept of agricultural product. The common agrarian market spreads on agriculture and the trade with agricultural product, and it contents that the rules of the common market shall apply in this field with the differences of agricultural title. Also in this article is laid down the necessity to make common agricultural policy, instead of national agricultural policies.

In the conception system of framework contract agricultural products are the products from arable land, animal husbandry, fishing, and half prepared products directly connected to them are meant, i.e. products, which are the result of animal husbandry, plant cultivation, and fishing, and with them directly connected produces for the first utilization step.

This fairly widely concept is corrected by this article's 3. Paragraph, and makes its scope narrower with the rule that articles relating to Common Agricultural Policy are used only to those products, which are on the list of the framework contract's 2nd appendix. This integral effective list can be completed with new products in two years from enactment of Treaty of Rome.

Practically all typical called, classic agricultural products are in this field, so cereals, meats, fruits, greens, tobacco, fish and their half-prepared products, flour, butter and other dairy product, oils, sugar, vine and other alcohols.

feldolgozott termékei, a liszt, a vaj és egyéb tejtermékek, az olajfélék, a cukor, a bor és egyéb alkoholok.

Nem esik a 32. [38.] cikkely, és így a közös mezőgazdasági politika hatálya alá a fa, az EK Bizottság közös erdőpolitikára törekszik, és ezért szorgalmazza ennek megváltoztatását.

a Római Szerződés 38. cikke és az un. II. számú lista - nem ellentmondás mentes - tartalma határozza meg a közös mezőgazdasági politika tárgyi hatálya végét.

Ennek alapján az elsődleges feldolgozottsági fokot túlhaladó mezőgazdasági termékek már nem vonhatók a Római Szerződés közös mezőgazdasági politikájának hatálya alá, hanem a nem önálló élelmiszerjog körébe esnek, amely a jogharmonizáció által lefoglalt terület, és egyben az általános szerződési szabályok körébe esik.

A magyar agrárjog nem élt a mezőgazdasági termék fogalmának pontos jogi definíciójával, a magyar jogalkotás az Európai Szerződés definíciójával él mind a mezőgazdasági termék, mind az élelmiszer fogalom kapcsán.

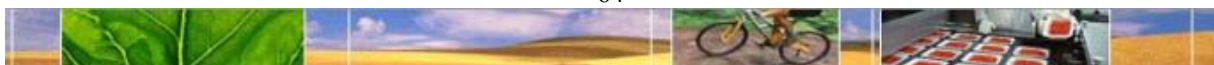
Az élelmiszer első sorban előbbi megkülönböztetésre tekintettel a már többször is feldolgozott mezőgazdasági termék. A mezőgazdasági termék pedig a növénytermesztés, állattenyésztés, halászat nyersterméke az elsődleges feldolgozottsági fokig. A mezőgazdasági termék, illetőleg az élelmiszer fogalom kifejtését a Közös Mezőgazdasági Politikát, illetőleg az Élelmiszerjogot tárgyaló fejezet adja meg.

Forrest are not in the scope of these article, and therefore under the scope of the Common Agricultural Policy, but the European Commission would like to have Common Forrest Policy, so Commission presses this change The 32nd article of Treaty of Rome and the 2nd appendix determines the material scope of Common agricultural Policy, but it is not consistent.

According to this agricultural products exceeding the first utilization step are not in the effect of Common Agricultural Policy of Treaty of Rome, but they are in the field of non-individual food law, which is such a subject, that is reserved by approximation of law, and falls in general contractual rules.

Hungarian agricultural law doesn't definite exactly the concept of agricultural product, Hungarian legislation works with the definition of Treaty of Rome both in connection with the concept of agricultural product and concept of foodstuff.

Foodstuff is firstly, relating to the former distinction, utilized a several times as agricultural product. Agricultural products are raw produce of plant cultivation, animal husbandry, and fishing until the first utilization step. Common Agricultural Policy's food law chapter gives the expounding of agricultural product's, foodstuff's concept.

Az európai agrárjog és nemzeti agrárjog

The European agricultural law and the national agricultural law

Az európai unióhoz való csatlakozás folytán az agrárjog új jogintézményekkel gazdagodott. A magyar agrárjognak az európai agrárjoghoz való viszonyában a legfontosabb kapcsolódási pont a tárgyi specifikum, azaz a mezőgazdasági termék, élelmiszer előállításának, forgalmának alapvetően közjogi szabályozása. Az agrárjogi jogintézménynek alapvető átstrukturálódása figyelhető meg, nevezetesen az európai agrárjognak a földjogi szabályozás nem tárgya, ezzel ellentétben az agrárpiaci viszonyokon belül a mezőgazdasági termék, élelmiszer előállítása, forgalmazása, az élelmiszerbiztonság primér szabályozási terület. Emellett nyer erőteljes szabályozást az agrár-környezetvédelmi szabályozás, illetőleg kap egyre nagyobb hangsúlyt a rurális jog.

A mezőgazdasági termékek forgalmának közjogi szabályozása, az agrárpiac - termékektől függően – közös versenyszabályai alkalmazásából, a tagállami agrárpiaci rendtartások kötelező koordinálásából illetve az európai piaci szervezetből áll össze.

A termőföldpolitika szelektív közösségi politika körébe vonása, kívül a közös agrárpolitikán; a mezőgazdasági üzemek a termőföld és a tőkeáramlás szabadsága

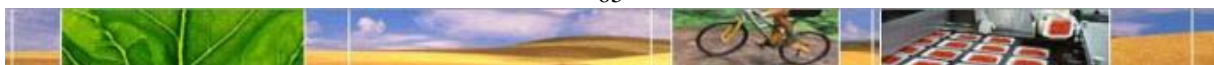
A Római Szerződés 56. cikke tartalmilag kiiktatja a tulajdoni rend, ezen belül a termőföld tulajdona és hasznóbérlete szuverén szabályozásának tagállami hatáskörét, melynek helyébe a "szabad tőkeáramlás" lehető legnagyobb kiterjesztésének a

As the result of accession to the European Union the agricultural law was added new legal institutions. The most important connection between the European agricultural law and the national agricultural law is the subjective specific, that is the basically public regulation of the agricultural product's and food's production, trading. It can be observed that the essential over structuring of legal institutions in agricultural law exists, namely the European agricultural law does not contain the land law's regulation, contrary to the agricultural produce's and food's producing, trading and the food safety, that are primary fields of regulation in agricultural market' relations. Besides the regulation of agricultural-environmental protection and the rural law are growing and getting more powerful.

The regulation of the agricultural product's trade consists of the application of common competition law - depending on the product – of the obligatory coordination of the agricultural market's rules in the member states and of the European market organization.

Drawing the land policy into the selective common policy, outside the common agricultural policy; the agricultural plants, the land property and the free movement of capital.

The 56 Article of the Rome Treaty eliminates the member states 's competence for the sovereign regulation of the proprietary rights, and points out the principle of the free movement of the capital making a scope for the claims deriving from this principle.

jogilag kikényszeríthető igényei lépnek. Az 56. cikk alapján a Tanács nem köteles figyelembe venni a 295. cikk rendelkezéseit. A tagállamnak többé nem joghatósága arra, hogy a szabad tőkeáramlást nemzeti érdekű földpolitikája címén korlátozza, a jövőre nézve az EU alkotmányos rendje szabja meg, hogy egy-egy tagállam milyen földpolitikát folytathat.

Úgy tűnik több irányból szövődik a közösségi háló a birtokpolitika köré:

-minden mezőgazdasági munkás, aki legalább két évig dolgozott bármely tagországban, független gazdálkodóvá válhat ott (idegeneknek szükségük lehet egy speciális engedélyre, de azt jogszerűen meg kell adni)

-nem kell speciális gazdálkodási engedély azokon a birtokokon, amelyeket legalább két éve elhagytak és nem műveltek,

-bármely tagországban a legalább két éve gazdálkodók tevékenységüket áttehetik bármely más gazdaságba,

-a mezőgazdasági bérletek diszkriminatív jellegű korlátozását meg kell szüntetni, a Közösség országaiból bárki bármilyen birtokot bérelhet,

-a Tanácsnak és a Bizottságnak el kell érnie a vállalkozás szabadságának teljes érvényesítését, többek között arra vonatkozóan, hogy valamely tagország bármely állampolgára bármely más tagországban földet és épületet szerezhessen, amennyiben ez nem ütközik a közös mezőgazdasági politika elveibe. Az irányelvek kimondják bármely birtok szerzésének, elfoglalásának és használatának jogát valamennyi EK állampolgár részére. (van der Velde- Snyder, 1992)

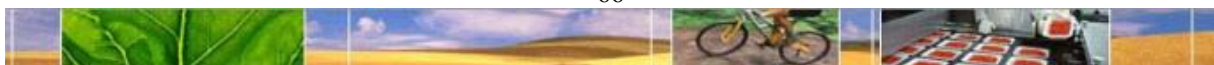
Based on the 56. Article the Council is not obliged to take into account the provision of the 295. Article. The member states don't have any jurisdiction to limit the free movement of capital by virtue of the national interest. For the future the constitutional order of the EU governs what kind of land policy can be pursued by each member states. It seems to be woven a community net to the range of the land possession policy from more directions:

-each agricultural worker, who worked at least 2 years in any member states, can become independent farmer (foreigners need to have a special license, but it has to be justifiable)

- there is no need to have a special farming license in the lands, that are neglected for at least 2 years and are not cultivated

-in any member states those who are farmers more than 2 years can transfer their activity to on other farm
-the discriminative restriction of agricultural lease has to be terminated, anyone from the Community can leas any land

-the Council and the Commission have to reach the enforcement of the movement of service, among others concerning the obtaining land and building in any member states by any citizen from other member states, if it is not contrary to the common agricultural policy. The directives state the right to obtain, occupy and use for each citizen of EC. (van der Velde- Snyder, 1992)

1.3. Az agrárjogi jogviszonyok hármas meghatározottsága

Előbbiek figyelembevételével az agrárjog tárgyát alkotó jogviszonynak hármas meghatározottsága van, nevezetesen

- személyi- szervezeti
- tevékenységi
- tárgyi, természeti.

A személyi-szervezeti meghatározottság a mezőgazdasági üzemet megjelenítő jogalanyra vonatkozik. Ehhez kapcsolódóan jelenik meg a jogalany specifikumát hordozó vagyonszösszességet megjelenítő vállalat, illetőleg dologösszességet képező üzem szerveződési-intézményi rendszere.

Alanyi oldalról tehát a mezőgazdasági üzem fogalma és jogi szerkezete emeli ki a sajátos jogalany tárgyalását a polgári jogból, annak személyi köréből az agrárjogba. Az üzem a polgári jog számára nem személy, nem jogalany, sokkal inkább a személy vagyoni viszonyainak lehetséges tárgya. Vállalatként mint vagyonszösszességként már személyként elismert, de még inkább e vállalat konkrét jogi formájaként, mint szövetkezet, gazdasági társaság stb ...

Az agrárjogban a mezőgazdasági üzem az a kikristályosodási pont, amely alanyi oldalról zárja a tevékenységi és tárgyi elvű meghatározás gondolati, logikai ívét.

A tevékenységi oldal jelenti az üzletszerűséget, mint gazdasági tevékenységet vezérlő céltételezettséget. Az önellátási céltevékenység kívül esik az agrárjog körén, így különösen a szívességi, viszonzossági elvű kapcsolatok köre (reciprocitási elvű társas tevékenységek, viszonyok). Az agrárjog körébe esnek viszont a tevékenység folytán előállított

1.3. The threefold determination of the agricultural legal relations

Taking into consideration of the above mentioned rules the legal relations representing the subject of the agricultural law are determined threefold, namely

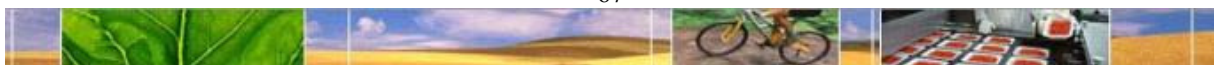
- Personally-organizationally,
- by the activity, and
- by the subjective, natural.

The personal- organizational determination covers the agricultural unit forming legal entity. Connecting to this the company and its institutions appear like the assets forming the specific element of the legal entity.

From the subjective side also the definition and the legal structure of the agricultural plant point up the treating of the specific legal entity from the civil law, and from its personal relation to the agricultural law. The unit is not a person for the civil law, not a legal entity, much rather the possible subjective of the person's financial relations. The unit is recognized like legal person as assets, but rather as a concrete legal entity of the firm, like co-operative, business association etc...

In the agricultural law the agricultural unit is clear, which from subjective side closes the logical line of the activity and subjective principled determination.

The activity side means the profit. The self-sufficiency activity is outside of the field of agricultural law, especially the sphere of the courtesy-, reciprocity principled contacts (reciprocity principled joint activities, relations). However the products produced by this activity, and relations, as

termékek, azok forgalomba hozatala, feldolgozása, csomagolás, tárolása során keletkező viszonyok, mint ártermékre vonatkozó viszonyok.

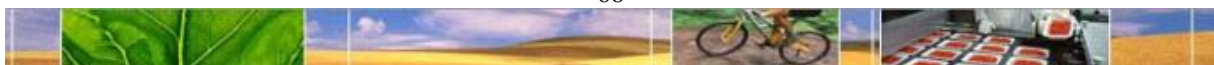
relations to commercial product, existing from their placing into circulation, processing, packing, storing fall in the sphere of agricultural law,

A tevékenységi mozzanat egyben a tevékenység kifejtő magatartások kapcsán kialakuló viszonyokat is jelenti, ahol a közjog a használat, hasznosítás, termék előállítás feltételeit, mozzanatait, a felhasználható anyagokat eszközöket, felszereléseket, élő- és élettelen eszközöket, természetes és manipulált organizmusokat, eljárásokat normatív módon meghatározza, kiemelve azokat az elsajátítási jogviszony ura, az autonóm személy hatalmassági köréből.

A tevékenység agrárjogi mozzanatát aláhúzza az alanyi jelleg, de még hangsúlyosabban a tevékenység iránya és célja a termék, más dolog tulajdonsága és meghatározottsága, mint tárgy.

A tárgyi elem sajátossága és különlegessége a termőföld, mezőgazdasági termék, élelmiszer, mint dolog, illetőleg a szellemi termékek sajátos biológiai-fiziológiai, gyakran geológiai, meteorológiai és más gyökerű természeti meghatározottságában rejlik. A mezőgazdasági termékek, azok feldolgozott változatai, az ahhoz kapcsolódó eljárások közös jellemzője a biológiai determináltságból eredő korlátozott és környezeti feltételekhez kapcsolt használhatóság, fogyaszthatóság.

A mezőgazdasági termék, élelmiszer, mint tárgyi specifikum a polgári jogban elhasználható-elfogyasztható (res consumptibilis), illetőleg helyettesíthető (res fungibilis) dologként jelenik meg első sorban. Az agrárjogban a termék előállítása személyi és tárgyi, így üzemi és termelési, forgalmazási viszonyainak feltételei nyernek szabályozást, a közbiztonság és a közegészségügy céljának alárendelten. Az előbbi céloknak megfelelően a szabályozásban a közigazgatási normák

közül a meghatározott tevékenységet tiltó, előíró, engedélyező normák úgy jelennek meg, hogy azok tisztán magánjogi tényállásokat szőnek át. Így egyes normákként viselkednek, amelyeknek egyetlen meghatározottsága különíthető el, nevezetesen a tevékenység kifejtő magatartások végeredménye: a mezőgazdasági termék, az élelmiszer.

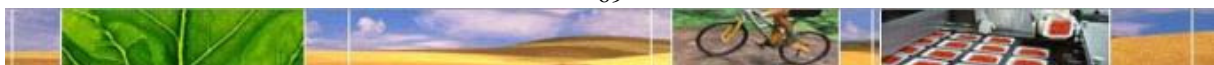
A mezőgazdasági termék biológiai mulandósága, tulajdonságainak korlátozott időtartamra garantálható jellege miatt nem elegendő az utólag (ex post) ható szavatossági polgári jogi normák jelenléte, már előre (ex ante) meg kell adni - mégpedig imperatív módon – a dolog, illetőleg annak előállítás, csomagolása lényeges tulajdonságait, illetőleg a dologra vonatkozó jogviszonyok, köztük a szerződéses jogviszonyok tartalmi elemeit. Ez az agrárjogi jogalkotás feladat, erre épülhet a fogyasztóvédelem joga is egyben.

A tárgyi, személyi-szervezeti, tevékenységi specifikumok diszjunktív vagy konjunktív jellege

Az agrárjog tárgyának elsődleges meghatározásából úgy tűnhet, mintha csak az előbbi három feltétel együttes fennállása mellett beszélhetünk az agrárjog tárgyi körébe eső jogviszonyokról, azaz a három elem együttes és egymást feltételező fennállása cövekeli ki az agrárjog tárgyának határait.

Bármennyire is kívánatos lenne az ilyen fajta zártsága és rendezettsége a tárgyi hatálynak, mégis azt kell mondani, hogy a feltételek nem konjunktívak.

Az agrárjog tárgya meghatározásakor a magyar agrárjogban a személyi és vagyoni viszonyok tárgya a döntő elem. Ha azok mezőgazdasági termék, élelmiszer előállítására, forgalomba hozatalára, illetőleg termőföld tulajdonára, használatára irányulnak, akkor a személyi-tevékenységi elem hiányában is az agrárjog körébe esnek. A tevékenységi elem tárgyi céltételezettségében releváns

igazán. A személyi-szervezeti elem (a mezőgazdasági üzem, vállalat, annak konkrét jogi formát felvevő személyének belső szervezeti viszonyai, lehetséges vagyonkapcsolatai), a mezőgazdasági tevékenységi kör és termék előállítás esetén tereli a személyi és vagyoni viszonyokat az agrárjog tárgya körébe.

II., Az agrárjog fogalma

Az agrárjog - az előzőekben adott leírás és elemzés alapján - a magánjog és a közjog specifikus vegyülése folytán kialakuló sajátos jogterület, amely a termőföld tulajdonával és hasznosításával kapcsolatos, a mezőgazdasági termék és élelmiszer előállítása, forgalomba hozatala során kialakult személyi és vagyoni viszonyokat szabályozza.

Az agrárjog a magánjogon belül a polgári jog talaján nő ki, a polgári jog jelenti azt az alapjog ágat, amelyből intézményei, elvei sarjadnak.

Ezek a jogintézmények azonban a tárgyi meghatározottság szerinti közjogi szabályozás folytán sajátos, más jogterületektől eltérő szabályrendszert alkotnak, ahol sem a polgári jog, sem a közjog elemei nem önállóan, különállásukban jelentkeznek, hanem sajátos és szét nem választható vegyülésükben a mezőgazdasági dolog, mint a jogviszonyok centrális tárgya, tevékenységi irányultsága által meghatározottan. A közjogi szabályozás alapja és indoka, jellege is tárgyi meghatározottságú. Ez a tárgyi determináltság különíti el a közjogi korlátozás és szabályozás más területeitől, jeleníti meg önállóan.

Az agrárjog magánjogi jogterület elsősorban, de bőven merít a közjogból is, ahol a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek előállítása, a termőföld tulajdon és használat viszonyainak alárendelten elkülönült szabályozás jelenik meg a közigazgatási

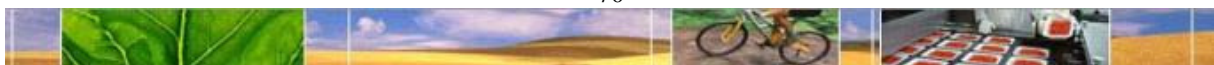
II. The definition of agricultural law

The agricultural law – based on the former description and examination – is a specific field of law developing as a result of mixing the private and the public law. The law rules the personal and financial relations connected with the ownership and use of arable land, existing of the producing, placing into circulation of agricultural products and foods.

The agricultural law derives from the private law in the field of civil law, the civil law is the basic branch of law from which its institutions and principles stem.

However, this legal institutions form a different law system due to the public regulation based on the subjective determination, where neither the civil elements nor the public elements appear independently, separately, but appear in a mixture, being determined by the agricultural object, as the central subject of the legal relations. The base, reason and character of public regulation are also subjective determined. This subjective determination separates this law from other field of public restriction and regulation and represents it on its own.

The field of agricultural law belongs to the private law firstly, but has a lot in common with the public law, in which the producing of agricultural produces, foods appear subordinate the relations of land property and use in the administrative law, in financial law, in social security law and European

jogban, pénzügyi jogban, társadalom biztosítási jogban, európai közjogban egyaránt. Ugyanez a jogágakon való „keresztben fekvés” figyelhető meg a környezetvédelmi jog területén is.

Az agrárjog fogalmi körébe esik az ún. rurális jog is, amelynek jelenleg inkább az európai agrárjogban látjuk meg elemeit a táj- és vidékfejlesztés, kulturális örökség megőrzése területén.

Az agrárjog az előbbieket figyelembevételével és tárgyának ismeretében nem önálló jogág, mint a polgári jog, büntető jog stb Tárgyi meghatározottsága és különállása a magánjogon belül, párhuzamba vonható a pénzügyi jognak a közigazgatási jogban fennálló önállóságával. Az agrárjog ugyanakkor részeiben, különösen az ingatlanjog vonatkozásában, a munkajoghoz hasonlóan vegyes szakjogi jelleget mutat, de hasonló a környezetvédelmi joghoz is a több jogágon átnyúló tárgyi meghatározottságában.

Az agrárjog kialakulóban álló jogterület, s bosszantóan törekeny, különösen annak művelői számára. Nem beszélhetünk egy végleges és zárt, minden intézményében kialakított és szilárd szabályozási elveken nyugvó jogterületről, ma még a tárgyi kör az, amely a tárgy különválását, önállóságát aláhúzza.

III. Az agrárjogi alapelvek

Az agrárjog alapelvei

Minden az önállóság igényével megjelenő jogterületnek vannak iránymutató sarokpontjai, alapvető eszméi, amelyek vezérfonalként szolgálnak a

public law. This „cross lying-position” shall be noticed in the field of environmental law.

The rural law belongs to the agricultural law, of which elements can be seen at present in the area of rural development and cultural inheritance preservation.

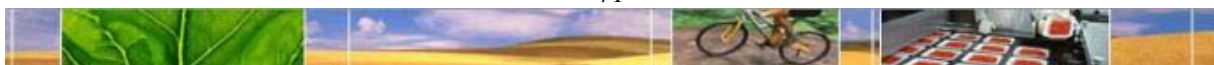
In the light of the above mentioned information about the subject of the agricultural law it is not an independent branch of law, like the civil law and the criminal law etc... The subjective determination and isolation in the private law can be drawn parallel with the independence of financial law in the administrative law. Moreover the agricultural law in parts, especially regarding the real estate law, shows the character of a mixed, special field of law, similar to the labor law, but it assimilates with the environmental and rural development law , because it covers more branch of law regarding its subject.

The agricultural law is developing, and is annoying fragile, especially for those who work with it. We can not speak about a final, closed, in each institution formed and based on fixed regulating principles field of law. At present the subject stresses its independence.

III. Principles in agricultural law

Principles of agricultural law

Each field of law claiming independence has got authoritative turning-points, essential ideas, which serve as guiding thread for the jurisdiction,

jogalkotásnak, a jogtudománynak, azontúl értelmezési funkciót kölcsönöznek a jogalkalmazónak, helyenként és időnként pedig a joghézagok kitöltésére is felhasználhatók. Az agrárjog, mint a magánjog talaján, annak jogintézményein sarjadó jogterület természetesen átveszi a magánjog, ezen belül a polgári jog alapelveit, mintegy alaprétégként, amelyek fundamentumán érvényesíti a rá jellemző speciális elveket.

Így az agrárjog alapvető elvként fogadja el a polgári jogból jól ismert

- az autonóm mozgástér védelmének (privat autonómia),
- a rendeltetésszerű joggyakorlás,
- a jobbiztonság,
- a jóhiszeműség és tisztesség,
- a joggal való visszaélés tilalmának,
- az együttműködés,
- az elvárható magatartási mérték,
- az ésszerűség elveit.

3.1. Az agrárjog hagyományos alapelvei

Az igazságosság alapelve

A szociális béke alapelve

A közjó alapelve

A szolidaritás és kiegészítés alapelve

jurisprudence. Furthermore they give an interpretation function to the practice and fill the gaps. The agricultural law as a field in the private law stems from its legal institutions takes over the basic principles of the private law, including the principles of the civil law.

Therefore the agricultural law adopts the principles of the civil law such as basic principles:

- protection of private autonomy,
- appropriate legal practice,
- legal security,
- bona fide (good faith) and honesty,
- prohibition of the abuse the rights,
- co-operation,
- proceeding manner deemed reasonable under the given circumstances, and
- reasonability.

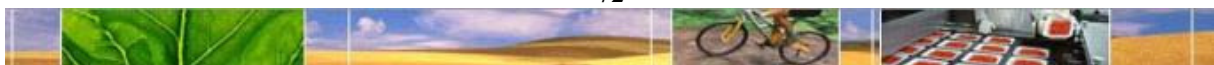
3.1. The traditional principles of the agricultural law

Principle of justice

Principle of social peace

Principle of public benefit

Principle of solidarity and subsidiary

Az igazságosság elve (principium iustitiae)

Az alapelvek alapjaként is meghatározható. A jog számára egy kölcsönös és feltétlen viszonyítási pontot jelent, amelyben a jog alapja az igazságosság, és egyben az igazságosság feltétele a jog. A személyek és az általuk alkotott közösség viszonyában a kölcsönös igazságosságnak kell fennállnia. Ezen alapul az egyének, mint személyek egyenlősége mind horizontális, mind vertikális irányban, ezen alapul a személyek, mint egyedek és csoportjai, illetőleg az adott közösség között a jogok és kötelezettségek megosztása.

Az igazságosság önmagában is sokrétű és sokrétegű jelenség. Tárgyunk szempontjából azonban nem a jogosságot, a pozitív jogon alapuló jogosultságot jelenti, hanem első sorban az osztó igazságosságot (iustitia distributiva), a kölcsönös igazságosságot (iustitia commutativa) és a társadalmi igazságosságot (iustitia socialis).

Jelenti tehát egyfelől az egyénnek a közösség érdekével szembeni kötöttségét a közösségnek az egyén irányában fennálló kötöttségét, és kölcsönös meghatározottsági viszonyát a közjónak, mint célnak alárendelten.

Ezen alapul a közösség beavatkozása a privát viszonyokba, és teszi igazságossá és méltányossá, a pozitív jog által jogossá a magántulajdon - arányos, szükséges - korlátozását.

A közjó az agrárjogban úgy jelenik meg, mint közegészségügy, az emberi és természetes környezet védelme, az egészséges földbirtokstruktúra, a szociális agrár- és élelmiszer-, piacgazdaság, a tisztességtelen piaci magatartás tilalma, a piaci zavarok kiküszöbölése, a termelők igazságos és

The principle of justice (principium iustitiae)

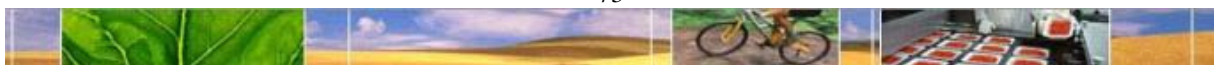
It is the basic principle. It includes a mutual and absolute comparison point in the law, in which the justice is the basic of the law and the law is the condition of the justice. In relation to persons and theirs community the mutual justice has to exist. Not only the equality of the individuals is based upon it both in horizontal and vertical direction, but also the division of rights and duties among the persons as entities, theirs groups and the given community.

The justice is a multiple phenomena. However from the subject point of view it does not mean the legality, the authority based upon the positive rights, it means in the first place the distributive justice (iustitia distributiva), the mutual justice (iustitia commutativa) and the social justice (iustitia socialis).

It also covers the meaning of the individual's constraint against the community's interest, the community's constraint to the individual, and the mutual determined relation with the public benefit, being subordinated to the public benefit, as a purpose.

The community intervention to the private relations is founded upon it, and makes the – proportionate, necessary - restriction of the property equitable and lawful.

The public benefit appears in the agricultural law like public health, protection of the human and natural environment, healthy land structure, social agricultural- and foods- market economy, prohibition of unfair market practices, eliminating of market

méltányos jövedelem színvonalának, a fogyasztók biztonságos élelmiszerellátottságának, a fogyasztói árak méltányosságának követelménye. Ezek a követelmények mint a közjó, az igazságosság megjelenítői adják az alapot a közjogi beavatkozások, korlátok, tilalmak számára, de az osztó igazságosság alapján, azaz mindezeknek arányosnak, szükségesnek és méltányosnak kell bizonyulniuk. Utóbbi fogalmi jegyek a törvényes igazságosság (iustitia legalis) útján alkotmányossági mércének is bizonyulnak egyben. Ez adja meg egyúttal a jogbiztonság elve érvényesülésének biztosítékát.

A szociális béke alapelve (principium socialis et pacis)

Az alapelv elsősorban a közösségnek az egyének felé való kööttségét fejezi ki. Ez a kööttség társadalmi, azaz szociális kööttség. Jelenti a társadalom számára a létbiztonság, az alapvető jólét biztosítását, az egyének és csoportok közötti szolidaritás kialakítását, illetőleg kikényszerítését.

Az agrárjogban ennek a követelménynek alárendelten jelenik meg a földjogi szabályozásban a földbirtokmaximum politika, a szerzési korlátozások és tilalmak rendszere, a különös - a tényleges üzemi földhasználót preferáló - öröklési rendszer.

Az agrárjogban jelentkezik különös termelői személyi közösségként a család. Míg a családjog a fogyasztói, személyi és vagyonközösséget szabályozza, addig az agrárjogban a család, mint üzemszerű termelőközösség kerül előtérbe. Ennek a termelői közösségnek a védelme nyomul előtérbe a családtagok üzemi tulajdonára irányuló elővásárlási, különös öröklési rendszere (törzsöröklés, ízbeni öröklés, senioratus stb ...) szabályozásában. Az agrárjog számára a család - az ipari majd a posztindusztriális társadalmak által atomizált és

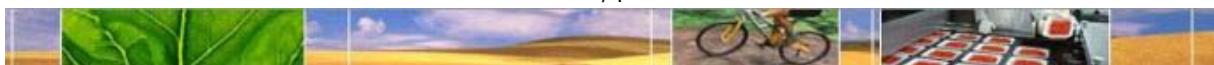
troubles, requirement to the justified and equitable income level of producers, to the safe food-supply of consumers, to the reasonable consumer price. These requirements representing the public benefit and justice give the foundation for the public interventions, barriers, bans, but are based on the distributive justice, which has to be proportionate, necessary and equitable. The latest conceptual signs are together constitutional measure by the means of legal justice (iustitia legalis). This gives the enforcement guaranty of the legal security principle.

Principle of social peace (principium socialis et pacis)

This basic principle includes the constraint of the community to the individuals. This constraint has got social character. It means to the societal the certainty of existence, the support and the enforcement of the fundamental welfare and the solidarity among the individuals and groups.

Based upon this requirement the land maximum policy in the land regulation appears, and also the system of acquisition restrictions and bans, the special – preferring the real tenant-farmer – inheritance system subordinated by this requirement.

In the agricultural law the family appears as special producing community. While the family law regulates the consumer, personal communities and the assets, in the agricultural law the family appears as a producer community. The existence of this producer community presses forward in the regulation the preemption and special inheritance system (senioratus etc...). To the agricultural law the family is the traditional producer and consumer community broken

széttört -, a tradicionális termelői és fogyasztói közösséget jelenti. Az agrárjogi szabályozás számára a túlélő házastárs vagyoni jogai is üzemhasználat és tulajdon egysége alapján nyernek különös, az általánostól eltérő szabályozást.

Az agrárjog a családi tulajdoni mezőgazdasági üzemet emeli szabályozása centrumába, ezt preferálja a polgári jog jogintézményeinek, közjogi korlátozásán keresztül. Tilalmakat állít fel a nagybirtok kialakulása irányában (szerzési tilalmak, különös agrárjogi hatósági engedélyezési rendszer a mezőgazdasági ingatlan forgalomban, a jogképeség kizárása a mezőgazdasági üzemi eszközökre vonatkozó jogügyleteknél), akadályozza a családi birtok felaprózódását (elővásárlási jog, szinguláris öröklés, telki teherjogok összekapcsolása), tiltja az üzem és a földtulajdon szétválasztását, korlátozza a zálogjoggal való megterhelést.

Előbbi eszközök a család termelői közössége megvalósulását és fenntartását, ezen keresztül a társadalom szociális békéjének, egyben mentális állapotának védelmét szolgálják.

A közjó alapelve (principium boni communis)

A „közjó” (bonum commune) a jogon túli fogalom az emberi közösség célirányultságát jelenti elsősorban. Az emberi közösség viszont feltételezi a személyek, mint individuális és szociális lények, bizonyos célra törekvő és együttműködő rendjét. Ezt a célt foglalja egybe a közjó fogalma, amely azoknak a társadalmi életfeltételeknek az összességét jelenti, amelyek lehetővé teszik az emberek, és azok

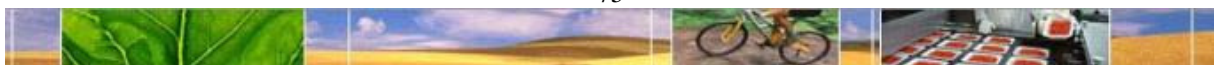
into pieces by the industrial and the post industrial society. The property right of the widow has got a special regulation by the unity of agricultural unit use and property.

The agricultural law put the agricultural unit owned by family in the centre of regulation, prefers it by the legal institutions of the civil law and by the public limitations. This law establishes bans upon the large estate shaping (acquisition bans, specific authorization system for the transactions of agricultural real estates in the agricultural law, exclusion of capable in privities of units' means.), hinders the breaking up of the family land into little pieces (preemption rights, singular inheritance, connecting of land charge rights), prohibits the separation of the unit and the land property, limits the mortgage.

The above mentioned instruments serve the realization and preservation of the family producer community, thereby the protection of the society's mental state and the social peace.

Principle of public benefit (principium boni communis)

The „public benefit” is an idea outside the law; it means in the first place the goal orientation of the human community. At the same time the human community postulates to the certain purpose of striving and co-operating order of the persons, as individual and social being. This purpose is summed up by the idea of public benefit, which means the complexity of the social essential conditions. It means

különböző csoportjai számára a humánumon nyugvó társadalom harmonikus rendjét, a kölcsönös önmegvalósítást és kiteljesedést. A közjónak kifejezetten emberi értékek megvalósítása a rendeltetése. Ennélfogva a közjó egyben a modern emberi társadalom alapelve (szociális princípiuma), ezen keresztül jogrendszerének fundamentuma és viszonyítási, értékelési pontja.

A személy a közbenső társadalmi közösségeken át jelenik meg individuális voltán túl szociális lényként. Ez a szerepvállalás a személyes boldogsága és jólléte, mint cél által vezérelt. Ennek a célnak követésében különböző közösségekbe integrálódik, így a jólléte nem választható el a közösségtől, annak célkövetésétől. A közösség számára célként megjelenő jólét, biztonság nem az egyes személyek jólléte függvényének szimpla summája, hanem annak minőségi átalakulása, a társadalmi létfeltételek rendszerének alapja. A közjó közvetítője a közösségek testületi struktúrája, azon belül is centrális szerepben az alkotmányos jogállami rendszer. Ennek feladat- és hatásköre a köz érdekében a közjogi beavatkozás szükséges, de nem önkényes, arányos tehát nem mértéktelen, ésszerű, tehát nem ötletszerű kereteinek meghatározása.

Az agrárjogban a közjó, a közérdek a társadalom élelmezésügyi biztonsága, mint stratégiai tényező, a közegészségügy, az egészséges természeti környezet, a rurális örökség, a tájjellegű termelés nevesített fogalmaiban tükröződik, különösen az ingatlanjog, más felől a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek előállítás, forgalomba hozatala és kereskedelme, harmadrészt a természetes környezet védelmének közjogi szabályozásában.

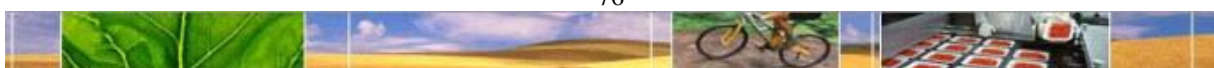
Az agrárjogban ez a használati jogosultság és kötelezettség felértékelődésével jár, amely mintegy háttérbe tolja a tulajdon intézményét és a

the harmonic social order of the people and their different groups based on humanity, the mutual self-revelation and perfection. The purpose of the public benefit is expressly the realization of human values. Hence the public benefit is the basic principle (social principle) of the modern human society, by which it is the fundament and relation, evaluation point of the legal system.

The person appears by the internal social communities after being individual and being a member of the society. This role is guided by the personal happiness and welfare, as purpose. Following this aim the person integrates in different communities, so his/her welfare is not separable from the community's welfare and from its aims. The welfare and safety, appear for the community as purpose, they are not the simply summary of the welfare function of each persons, but they are a sort of quality transformation, the basis of the social vital condition's system. The mediator of the public benefit is the corporative system of communities, in which the system of constitutional state has got the centre role. This constitutional state has got the duty and authority to determine the necessity of the intervention in the common interest.

In the agricultural law the public benefit, the public interest, the food administration's safety of the society, like strategic factor are reflected in the conceptualism of public health, healthy natural environment, rural inheritance, provincial producing, especially in the real estate law, otherwise in the regulation of the producing, placing into circulation and commerce of agricultural produces and foods in the third place in the public regulation of the natural environment protection.

This involves in the agricultural law the appreciation of the beneficial use and obligation, that

hasznosításra kötelezett tulajdont tekinti kiindulópontjának. A tulajdon kötelez, annak használata során a köz érdekét, a közjót kell szolgálnia.

A szolidaritás és kiegészítés alapelve (principium solidaritatis et subsidiaritatis)

Az igazságosság, a közjó alapelveinek derivátumaként is megjeleníthető. Kifejezi, hogy az egyének és közbenső közösségeik nem csupán saját érdekeik mentén cselekednek racionálisan, hanem abból kiemelkednek és méltányosan járnak el. A homo economicus hozamkergető célfüggvényét el nem vetve, a jogalany, a személy a homo socialis, a homo moralis "énjét" is megjeleníti, a közjót, mint általános célt és érdeket követve.

Az agrárjogban ez azt a középutat is jelenti alapelveként, amely az individuális polgári jog és a kolhoz-kollektíva uralta szocialista földjog és termelészövetkezeti jog között jelenik meg.

Az agrárjog alapintézményeiben ugyan az individuális személyt megjelenítő polgári jog intézményein épül föl, ahol a közösség érdekét megjelenítő közjog korlátokat ad és átrajzolja a magánjogi jogviszonyokat a szociális kötöttség keretében, de nem megszüntetve azokat, hanem helyettük új minőséget képezve az elsajátítás szociális kötöttsége kialakításával. A subsidiarius jelleggel megjelenő közjogi behatás a közösség által közvetített szolidaritást juttatja érvényre a közjónak alávetetten. Ez egyben megadja a közjogi behatás korlátait is, azaz kiegészítő jelleggel, célhoz kötötten a személyi privat autonómiát ki nem kapcsolva kell annak érvényesülnie.

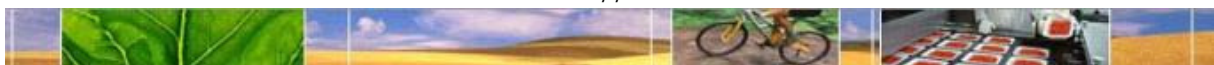
push the institution of the ownership and consider backward and it treats the obligatory ownership as starting-point. The ownership imposes obligations, in use it has to serve the public interest and the public benefit.

Principle of solidarity and subsidiary (principium solidaritas et subsidiaritatis)

It can be described as the derivative of the principle of justice and public benefit. It expresses, that the individuals and their internal community act rationally not only along their own interests, but also they overstep it, and act equitable. The legal entity, the person expresses the „ego” of homo moralis too, not refusing the yield-chasing aim function of the homo economicus, by acting upon the public benefit, like general aim and interest.

In the agricultural law it means also the middle way as principle, which appears among the individual civil law and the collective, socialist land law and law of agricultural co-operative.

The agricultural law in its basic institutions is founded on the institutions of civil law, evoking the individual person, where the community's interest incarnating public law gives some restrictions and redraws the legal relations of private law within the framework of social constraint. However it doesn't terminate them, it forms instead of them a new quality by shaping the social constraint of embezzlement. The public law's effect of subsidiary nature enforces the solidarity mediated by community, taking into account the public benefit. It gives the limits of the public law's effect, which means, this effect has to be realized additionally, aimed-focused and taking into account the personal private autonomy.

3.2. Újabb felvett elvek

Az élelmiszerbiztonság és az agrár-környezetvédelem előtérbe kerülésével felélednek agrárjog tartalmi struktúrájának eredeti alapelvei.

Átfogó, integrált megközelítés és felelősség elve

Az élelmiszer-biztonsági szabályozás legyen átfogó, terjedjen ki a nyersanyag előállításától a fogyasztóig a teljes élelmiszerláncra, biztosítsa, hogy a szükséges óvintézkedéseket a termékpálya minden lépésénél és eleménél megtegyék.

Az élelmiszer-termelők, -előállítók és kezelők elsődleges felelőssége az élelmiszerbiztonság megteremtésében. Emellett azonban a fogyasztóknak is fel kell ismerniük azt, hogy ők felelősek az élelmiszerek helyes tárolásáért, kezeléséért és a helyes felhasználásáért. Ezáltal a már többször hivatkozott „farmtól az asztalig” élelmiszerbiztonsági szemlélet a táplálék-, illetve élelmiszerláncolat valamennyi szereplőjére és szegmensére kiterjesztést nyert.

Nyomonkövethetőség elve

Az élelmiszerek és táplálékok nyomonkövethetősége magában foglalja az élelmiszer-ügyletekben megjeleníthető és kikényszeríthető azon kötelezettséget, hogy minden esetben, ahol a legcsekélyebb mértékben is felmerült az egészségre ártalmas élelmiszerek forgalomba kerülése, megfelelő eszközök álljanak rendelkezésre a veszélyhelyzet

3.2. Newer engaged principles

By the coming into the front of the comprehensive and agrarian-environmental protection the original content structure's principles of agricultural law reborn.

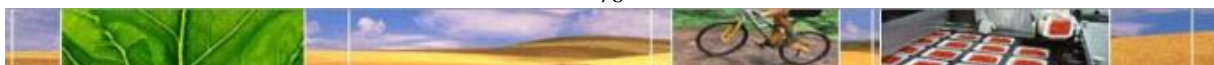
Principle of comprehensive, integrated approach and principle of liability

The regulation of the food safety has to be comprehensive, has to comprise the whole food range from the raw material's producing to the consumer, and has to guarantee to take the necessary precautionary measures in all steps and elements of the food ground.

The food producers, makers and handlers have primary liability in the food safety's realizing. Besides that the consumers have to recognize, that they are also liable for the proper storing, handling and consuming. Hereby the repeatedly mentioned „from farm to table” food safety's view is extended to all persons and segment of nourishment and food range.

Principle of following closely

The following closely of the foods and nourishments includes evocable and enforceable duty in food transactions, that in all cases foods, which are harmful to health, could be withdrawn from the market. The way of foods, the production phases have to be recorded continuously, put down in writing, so that the problem become immediately recognizable

azonnali megszüntetésére: azaz a kockázatot hordozó élelmiszereket gyorsan és hatékonyan ki kell vonni a piacokról. Az élelmiszerek útját, az előállítási fázisokat folyamatosan jegyzőkönyvezni, írásban rögzíteni kell, így a probléma azonnal felismerhetővé és „gyógyíthatóvá” válhat.

and handled.

Kockázatelemzés és megelőzés (elővigyázatosság) elve

Principle of risk analysis and prevention (care)

A kockázatelemzés elvében a kockázatbecslést (amely a tudományos alapokról és az információk kielemezéséből táplálkozik), a kockázatkezelést (amely magában foglalja a szabályozást és a kontrollt), valamint a kockázatokról való tájékoztatást, a kommunikációt foglaljuk össze. A Bizottság kinyilvánította, hogy ahol lehetséges a megelőzés elvét kell alkalmazni az utólagos ellenőrzés helyett, törekedni kell a kockázatok elfogadható szintre csökkentésére is.

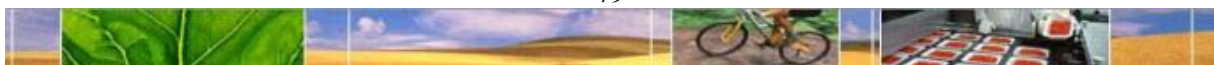
In the principle of risk analysis more factors are summed up: the risk estimation (that subsists up the scientific bases and analysis of the information), the risk managing (that includes the regulation and control) and the information of risks, the communication. The Committee declared that the principle of prevention has to be applied instead of the post control, where it is possible; it has to decrease the risk to the acceptable level.

Az elővigyázatosság elvének elsődleges célja az egészség- és fogyasztóvédelem elősegítése, de emellett elvi jelentőségű a piac védelme szempontjából is, amely megalapozza élelmiszerbiztonsági döntéseinek legitimitását a tagállamokon belül, valamint a WTO és más világkereskedelmi partnerek felé.

The primary aim of the principle of prevention is to serve the health- and consumer protection, but besides it is the principle of fundamental importance from the market's protection view, which establishes the legitimacy of the food safe's decisions in the member states and within the WTO and other international trade partners.

Az elővigyázatossági elv a kockázatkezelés (risk management) eszköze az élelmiszerjog területén - megcélózva az emberi egészség és a fogyasztói biztonság kiemelkedő szintjét. Az elővigyázatosság elve fontos alkotóeleme a kockázatelemzés és a kockázatkezelés strukturált megközelítésének. Deklarálja, hogy az elv azokban a helyzetekben alkalmazható különösen, amelyekben az előzetes tudományos értékelések alapján a környezetre, az emberi és állati, illetve a növényi egészségre ártalmas,

The principle of prevention is the instrument of the risk managing (risk management) in the field of food law – aiming the appropriate level of human health and consumer's protection. The principle of prevention is an important element of the structured approaching of the risk analysis and risk managing. It declares that the principle has application particularly in the situation, in which harmful danger sources attack the health of the environment, human, animal and plant. This principle has to be applied not only in food safety, but also in the field of the environmental

potenciális veszélyforrások leselkednek. Az elvet nemcsak az élelmiszer-biztonság, hanem a környezetvédelem területén is alkalmazni kell.

A kockázatok becslésének és megállapításának tudományos eredményeken és statisztikai adatokon kell alapulniuk, és lehetőség szerint a tudományos bizonyítékokat és döntéshozatali eljárásokba vissza kell csatolni. Ezzel összefüggésben kiemelt jelentőséget kap az a felismerés, hogy a felállított mértékeket, szabványokat az új tudományos eredmények tükrében újra - és újra felül kell vizsgálni. Az elővigyázatosság elvét a piacok védelmének összefüggésében értelmezhető: az elővigyázatosság elve alapján hozott rendszabályoknak arányosnak kell lennie a választott védelmi szinttel, az alkalmazásnál a diszkriminációmentesség követelményét figyelembe kell venni: tehát az elővigyázatosság elve önmagában, alaptalanul hivatkozással nem adhat alapot a tagállamok közötti piacvédelmi törekvésekhez. Ugyanakkor az alapelv védelmi forrást jelenthet a külső államok, más kereskedelmi partnerekkel való együttműködés terén.

Átláthatóság, az információáramlás elve

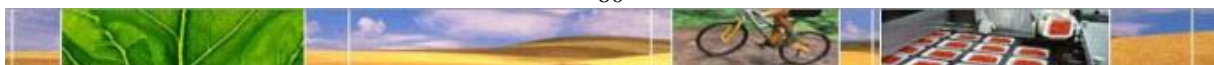
A szabályozás legyen kellően rugalmas ahhoz, hogy a tudományos és műszaki fejlődés eredményeit, az élelmiszer-biztonsági ismeretek változását követni tudja. Az ismeretek bővülését ugyanakkor minden szereplő számára átláthatóvá is kell tenni, hiszen az eredmények csak ekkor alkalmazhatók széles körben. Alapvető szintű igény, hogy a szabályozás segítse elő az élelmiszer-biztonsági ismeretek széleskörű terjesztését és a fogyasztók tudatosságát az egész társadalomban, segítse a fogyasztók és az élelmiszerrel dolgozók oktatását, a kutatást, az információcserét és a kommunikációt.

protection.

The estimation and statement of risks has to be founded upon scientific results and statistic dates, and possibly the scientific proofs and the deciding proceeding have to be fastened. In relation to this recognition, the established measures and standards have to be reviewed taking into account the new scientific results and thinking over them again. The principle of prevention can be interpreted in the relation to the market's protection: the measures based on the principle of prevention have to be commensurate with the chosen protection level, in application of the requirement of the discrimination' freedom, which has to be taken into regard. The principle of prevention can gain basis in itself, having no grounds for referring to the effort of market protection among the member states. The principle can imply protection source in co-operation with external states and commercial partners.

Transparent principle and the principle of information flow

The regulation has to be properly flexible to follow the changes of the scientific technical progress's results and the food safety information. The increase of knowledge has to be made comprehensive for all people, and the results shall be acceptable at a large scale. It is a requirement for the regulation to serve the wide spread of food safety's knowledge, the consciousness of consumers in the society, to help the education, research, information exchange and communication of consumers and those who work with them.

Információgyűjtés és analízis

Az élelmiszer biztonsági politikában alapvető követelmény, hogy a potenciális élelmiszerekből és nyersanyagokból eredő veszélyeket összegyűjtsék és analizálják. Az összegyűjtött adatok korrekt elemzése megkönnyítheti a veszélyek korai felismerését. Az adatgyűjtésben a problémát főképpen az okozza, hogy sokféle módszer és eljárás létezik, az egyes adatgyűjtési szisztémáknak azonban más-más a tárgykuk, így az információ integrált felhasználása nehézségbe ütközik. Az információt áramoltató rendszerek közül a fogyasztó szempontjából az egyik leghatékonyabb a Gyors Riasztási Rendszer, melynek hatékony működtetését uniós intézmény keretében kell biztosítani.

A fogyasztók tájékoztatása

Az élelmiszer-biztonság összes aspektusában elemi, hogy a fogyasztó részese és érdekeltje legyen a folyamatoknak. A fogyasztók tájékoztatását szolgálják az élelmiszereken kötelezően feltüntetendő jelölések, amelyek az áru karakteréről, összetételéről, tárolásáról stb. adnak tájékoztatást.

Ellenőrzés

Az ellenőrzés feladatát meg kell osztani a nemzeti hatóságok és az Európai Bizottság között: a nemzeti hatóságok felelősek azért, hogy szabványokat alkossanak, melyek kötelező érvényűek a termelőkre. A nemzeti hatóságoknak kell továbbá az ellenőrzési rendszert kiépíteni, melynek a Közösség elvárásoknak meg kell felelnie. A szabályozás alapjául így a Közösségi keretszabályok megteremtése kell, hogy

Collection of information and analysis

In food safety policy there is a basic requirement collecting and analyzing the dangerous foods and raw materials. The correct analyzing of the collected dates can make easier the early recognition of danger. By studying the facts, it is clear; the problem is caused mainly by existing methods and procedures. Each collection of information has different subjects, so the use of integrated information faces many difficulties. Regarding the consumers the Fast Alarm System is one of the most efficient forms of the information perfusion systems. The efficient operation has to be ensured in the Union's institutions.

Information the consumers

This is crucial in all aspects of food safety, that consumers are participant and interested in processes. The information of consumers is served by the labels, which are obliged to be marked on foods and to give some information about the character, components, storing etc. of goods.

Control

The control has to be divided between the national authority and the European Committee. The national authorities are responsible for making standards obligatory to producers. Moreover the national authorities have to build a control system, which meets the requirements of the Community. As the basis of the regulation the establishment of the Community frame rules shall apply. These rules have

szolgáljon, amelynek 3 fő összetevője van:

- a) működési feltételeket a Közösségnek kell felállítania, és a nemzeti hatóságoknak ezen feltételek alapján kell működni – a nemzeti hatóságok auditálása az FVO szervezetén keresztül történne;
- b) az ellenőrzés irányvonalainak Közösségi szintű meghatározása: a nemzeti sajátosságokhoz illő stratégiák kidolgozásán, a kockázatok priorálásán, és a leghatékonyabb eljárások ajánlásán keresztül;
- c) a harmadik összetevője a Közösségi keretszabályok kialakításának az adminisztratív együttműködés megteremtése.

Kapcsolat a nemzetközi élelmiszerpolitikával

Az Európai Közösségbe importált élelmiszerek és az állati takarmányok vonatkozásában olyan egészségügyi szabványok szerint készüljenek, mint amilyent a Közösség a saját termékeire megállapít, mellyel a Közösség a belső piacot és a fogyasztók érdekeit is védeni kívánja. Az export termékek vonatkozásában joggal jelenik meg az igény a külső államokban, hogy a Közösségből érkező termékek olyan minőségűek legyenek, mint a tagállamok közötti, belső kereskedelemben lévő áruk. Ezért az exportálók vizsgálata és az igazolások, minőségtanúsítványok kiállítása terén ugyanolyan körültekintéssel és gondossággal kell eljárni.

IV. Az agrárjog rendszere

Az agrárjog egységes kódex ellenére is világosan elkülöníthető tagoltságban jelenik meg.

Az első rész az agrárjogi szabályozás centrumában álló mezőgazdasági üzemre, azt a

got 3 components:

- a) the Community has to lay down conditions of the function, the national authorities have to work according to these conditions – the audit of the national authorities is carried out by organization of FVO
- b) the determination of the control's direction at Community level: by means of the national strategies taking into account the national specifics, of the preordination of the risks and of the offering of the most effectual procedure
- c) the third component of the frame rules is the establishment of the co-operation.

Connection with the international food policy

To the European Community imported foods and fodders have to be produced in accordance with the health standards, which the Community determines for their own products. By these rules the EC wants to protect the internal market and the interests of consumers. Relating to the export of goods the claim in external states appears rightly, that the quality of goods coming from the Community shall be the same as the quality of foods between being in internal market. Therefore in the course of the exporters' examination, in the hand over of the quality certificates one has to act with the same care and prudence.

IV. The system of agricultural law

The agricultural law in spite of being integrated code appears in a clearly separable structure.

The first part deals with the legal material

forgalomban megjelenítő mezőgazdasági vállalkozásokra, vállalatokra, mint személyekre vonatkozó joganyagot tárgyalja. Ebben a fejezetben definiáljuk a mezőgazdasági üzem fogalmát, alkotó elemeit.

A második rész a mezőgazdasági üzem tárgyi eszközeit veszi elemezés alá, amelyben a magyar agrárjogalkotás irányultságának megfelelően a legfontosabb dologra a termőföldre vonatkozó joganyag kerül először feldolgozásra, részletekbe menően. Ennek a résznek a súlya a föld szociális-gazdasági-társadalmi jelentőségében keresendő.

A földre vonatkozó tételes jog túlburjánzása a magyar agrárjogban egyfelől a régi földjogi szabályozás jellegének, illetve annak lebontásának köszönhető, másfelől annak a jogpolitikai irányítvesztésnek, amely a mezőgazdasági üzemi eszközök szétválasztásán alapulva ad szabályokat.

Természetesen a földjog tárgyát tekintve túlmutat az agrárjog értelmezési tartományán lényegében általános ingatlanjogot jelent. Az ingatlanjog pedig a magánjog és a közjog határterületén sarjad, az ingatlanra vonatkozó magánjogi szabályok közjogi korlátozásának teljes területét öleli fel.

A földre vonatkozó agrárjogi szabályozás egyszerre juttatja érvényre a föld természeti és szociális determináltságát, így nevezetesen azt, hogy

- a föld mindenekelőtt természeti tárgy, az élettelen és élő anyagok előfeltétele az életközösségek (biotópok) élettere,
- a föld nem emberi munka terméke, korlátozottan áll rendelkezésre, egyben nem előállítható, de nem is helyettesíthető, következésképpen monopolizálható,
- jelentős értékkel bír, az ásványi anyagok tárházát jelenti,

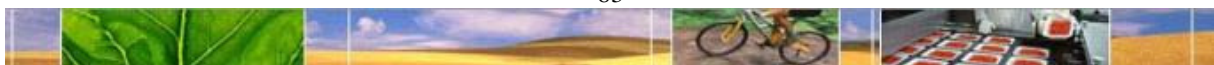
concerning persons as the agricultural unit, standing in the centre of the agricultural regulation, and the agricultural enterprises, companies, which represent the unit in the circulation. In this chapter the definition of the agricultural plant, its components are defined.

The second part analyzes the objective means of agricultural unit, according to the Hungarian jurisdiction's tendency the most important thing, the legal material of the arable land is treated in the first place. The stress of this part has to be discerned in the social-economic importance of land. The overgrowth of statutory law of land in the Hungarian agricultural law results in the character of the old regulation of land and its breakdown, and in the policy giving rules based on separation of agricultural unit's means.

Of course the land law, regarding its subject, has some significance beyond the domain of the interpretation; fundamentally it means general real estate law. The real estate law stems from the borderland of the private and public law, covers all field of the public restriction of rules in private law providing the estate land.

The agricultural law regulating the land enforced the natural and social determination of land at once, namely:

- tha land is first of all a natural object, precondition of the dead and live matter, living-space of the biosensors (biotopes),
- the land is not a human work's product, it is not available for us forever, it can not be produced at same, and therefore substituted and monopolized,

-a földművelés és mezőgazdasági termelés tárgya és helyszíne,

-minden más emberi tevékenység tere,

-természetes környezet, amelyre az antropogén behatások többsége terhelést, károsítást jelent, amelyek gyakran meghaladják természetes megújuló regeneráló képességét.

A földingatlanok tárgyalása mellett kerül sor az alkotórész vizek tulajdoni, használati szabályaira. A vízingatlanok sajátosságai a földhöz hasonlóak. Ennek megfelelően igen cizellált közjogi korlátozási háló épül ki a jogviszonyokban.

Önállóan tárgyalja az agrárjog a mezőgazdasági üzemet, a mezőgazdasági vállalat ingó vagyoni eszközeit. Itt egyszerre jelennek meg az üzemet ingó dologi elemek, illetőleg a vállalat, mint vagyonszövetség vagyonelemek.

Az agrárjog mezőgazdasági rendeltetésű dolgok részét zárja az ingatlan tulajdon és más jogosultságok védelmét szolgáló különös jogintézmény, az ingatlan-nyilvántartás tárgyalása.

Az agrárjog tárgyánál némileg bővebb jogterület tárgyalását annak egységes jellege, de még inkább az ingatlanjoghoz tartozása teszi indokolttá, a tanszéki kötődésen túl. Az ingatlan-nyilvántartási igény kétségkívül a polgári jognak a tulajdonvédelmi intézményrendszerébe ágyazott, de ez csak az ingatlan-nyilvántartás tárgyának szűk metszetét jelenti.

Az ingatlan-nyilvántartás látszat-joghatásai ugyanis a tulajdonjogon túlmenően számtalan jog és jogilag jelentős tény, adat tekintetében jelennek meg, illetőleg teremtenek nyilvántartási igényt, illetőleg közjogi nyilvántartási kényszert a jogosult és kötelezett számára.

A polgári jog által szabályozott jogvédelmi

-it has got high value, it means the treasure of the mineral substances,

-it is the object and place of the farming and agricultural producing,

-it is the place of all other human activity,

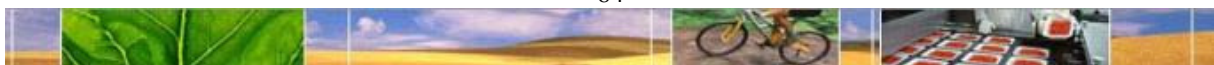
-it is the natural environment, which is affected and loaded by the anthropogenic effects the most go beyond the land's revival.

Besides dealing with the land property the rules of the property and use of the component waters are detailed as well. The specifics of the water property are similar to land. According to that there are many proper rules net of public restrictions in legal relations. The agricultural law treats the agricultural unit's and enterprise's movables pecuniary instruments independently. Hereby appear the movables property's elements and the pecuniary elements of the enterprise as community of goods at once.

The part, called agricultural functioned objectives, in the agricultural law is closed by the special legal institution, serving the defense of the real property and other rights, the real estate register.

The treatment of the agrarian rules' subject of law is reasoned by its integral character and its belonging to the real estate law, after the bound to the department in the university. The real estate registration claim is encased in the protection institutional system of civil law undoubtedly, but this means only the narrow segment of the real estate register's subject.

The surface legal effects of the real estate register appear namely beyond the ownership in many relation of rights and relevant facts, dates, otherwise this effects make registration claim and public registration corcion for the obligee and obligor.

igény az ingatlantulajdonra a közjog által elrendelt és szankcionált kötelezettségként kiegészülve tárgyalandó.

A bejegyzés tárgyául szolgáló jogilag jelentős tények jelentősebb köre a közjog köréből származó közjogi korlátozásokat és tilalmakat jeleníti meg, a térmérték és terület meghatározásától a jogi jellegén át az építési és egyéb korlátozásokig. Ezekre a közjogi korlátozásokra is kiterjednek (de legelata), illetőleg a modern telekkönyvi jogok kiterjeszteni kívánják (de lege ferenda) a nyilvánkönyvi látszat joghatásait, így különösen a közhitelesség és a nyilvánkönyvi jóhiszemű jogszerző védelmét. Az ingatlan-nyilvántartási jog tárgyalását az agrárjog keretében annak az ingatlanjoghoz való tárgyi kapcsolódása is indokolja.

Az agrárjog statikus részét reprezentáló dologi részt követően a dinamikát hordozó mezőgazdasági kötelek tárgyalása adja a harmadik részt. Az agrárszerződések sajátosságát a szerződések tárgyi specifikumában ragadhatjuk meg, nevezetesen egyfelől a termőföld és üzemhasználat, másfelől a biológiaiilag determinált mezőgazdasági termékek és élelmiszerek, mint élő szervezetek sajátosságaiban. A természeti korlátozottság az ingatlanoknál, a romlékonyság és tulajdonságváltozás a növényi és állati eredetű termékeknél adja az alapot a közjogi beavatkozás számára a polgári jog kötetmi intézményi rendszerébe.

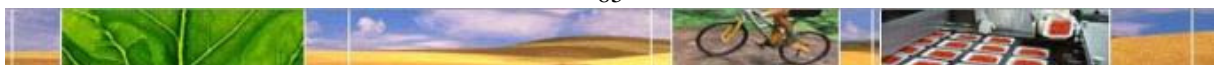
Kiterjed ez a korlátozás a szerződéses szabadság intézményeire is, amelyet az agrárpiacon rendtartások valósítanak meg. A magyar agrárjog itt kapcsolja tárgyalási körébe először az európai agrárjogot, amivel a jogharmonizáló elsődleges területe éppen a piacsabályozás a szerződéses viszonyok átalakítása. Nem véletlenül ebben a részben

The legal protection claim to the real estate property provided by the civil law has to be treated completed, as the public law provided and sanctioned obligation.

The wide range of relevant facts, being the subject of the registration, appear from the field of public law public restrictions and bans, from determining of cubic measure and area through the legal type to the building and other restrictions. The registry surface legal effects comprise these public restrictions (de lege lata), and the modern land registry rights want to cover the registry surface legal effects (de lege ferenda), so especially the protection of authenticity and registry bona fide acquirer of rights.

After the static part of the agricultural law representing property law the dynamic, spreading agricultural obligations are in the third part. The specialty of the agricultural contracts are fascinated in their subjective specific, namely on the one hand in specialties of the agricultural land and plant use, on the other hand in specialties of the biological determined agricultural produces and foods, being live organism. This natural limitedness for the real estates, the perishables and nature changing for the animal, vegetable products gives the base for the public restriction in the obligation institution system of civil law.

This restriction includes the institutes of the freedom of contract, which is realized by the agricultural market rules. The Hungarian agricultural law here joins up to the subject matter of the European agricultural law first of all, because the primary field of the judicial harmonization is the market regulation and the contesting of the contractual

jelenik meg a látszólag externalitásként értékelt közegészségügyi közjogi korlátozási rendszer is. A kapcsolódási pont a tárgyi (mezőgazdasági termék, feldolgozott mezőgazdasági termék = élelmiszer) azonosság egyfelől, másfelől a tárgyi összefüggés. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a szerződéses viszonyokban jelennek meg ezek a standardok, azaz a forgalmazás szférájában. A nem előállításra előállított termékek esetében ugyanis a közjogi védelmi háló nem nyer alkalmazást, az önkár okozása nem tilalmazott.

A negyedik rész az externalitásként kezelt természeti környezet védelmének szentelt. A természeti környezet a mezőgazdaság élettere, tárgya és hatásköre. Nincs olyan más emberi tevékenység, amely ennyire komplex módon kapcsolódna a földhöz, mint természeti közeghez, illetőleg elkülönülten megragadott elemeihez, mint talaj, víz, levegő, táj, biotóp, és másodlagosan az épített környezet. A közjogi korlátozások harmadik generációját képező természet- és környezetvédelmi jogi szabályozás túlnyomó része a mezőgazdasági földhasználatra hat ki, azzal szemben jelenik meg. Van ebben jogalkotói tévedés is, hiszen az agrarjog a XX. századra nem a fejlesztő és regeneráló környezethasználat, hanem a súlyos természeti egyensúlyzavarokat okozó káros terhelés és szennyezés fázisába lépett. Nem véletlenül módosul az agrárjogi szabályozás tárgya sem, a szerződéses viszonyoktól az agrár környezetvédelmi jog irányába.

Az agrárjog ötödik részében a közjogi szereplők feladat- és hatáskörét, intézményrendszerét közvetíti.

relations. Not casually appears in this part the apparently externality considered public health and public restriction system. The connecting point is on the one hand the subjective identity (agricultural produce, processed agricultural produce = food), on the other hand the subjective connection. This latter means, this standards appear in the contractual relations within the trade. In case of the product not aimed for production the public protection net shall not be applied, though self-damage causing is not forbidden.

The fourth part is devoted to the protection of externality treated natural environment. The natural environment is the living-place, the objective and the competence for the agriculture. There is no an other human activity that is connected with the land as natural medium and with the land's separated touched elements such as earth, water, air, environs, biotope and secondary the built environment as a complexity. The third generation of the public restrictions meaning nature- and environmental protection law affects at a large scale the agricultural land tenure. There is a legislative error in it, because the agriculture does not enter in the XX. century into the development and recuperative environment utilization, rather into the serious natural equilibrium disturbance causing injurious load and pollution. The subject of agricultural regulation from the contractual relations to the direction of agricultural environmental law does not change by chance.

In the fifth part the agricultural law releases the public person's duties and competence, and the institutional system.

